

QVADERNS D'ESTVDI

ANY IV. VOL. I. NÚM. 2

NOVEMBRE 1918

ELS INSTITUTS GEOGRÀFICS DE SUÏSSA

En la major part d'Universitats suïsses la Geografia ocupa un lloc important. Una de les proves més visibles d'aquest fet és que no se li destina una sola aula en la qual els alumnes han de limitar-se a escoltar una sèrie de lliçons. Per l'ensenyança d'aquesta matèria el professor disposa d'una dependència a part que porta el nom d'*Institut Geogràfic*, que comprèn en els més ben instal·lats el següent: una aula per les lliçons orals proveïda de suau graderia, aparell de projeccions i aparells per a clavar i col·locar tota mena de mapes i gràfiques; una sala de treball amb grans taules i una biblioteca geogràfica a la disposició dels alumnes; un petit museu de relleus i col·leccions de minerals instal·lats de vegades en la mateixa sala de treball; una habitació de treball per al professor; i un local per a fer pràctiques de preparació de clixés de vistes geogràfiques. Tot això es completa amb un vestíbul a la entrada a l'Institut.

Algun Institut posseeix un museu etnogràfic. El de la Universitat de Zurich en posseeix un d'extraordinariament interessant. El seu interès consisteix en la seva ordenació. Així com molts museus etnogràfics presenten els objectes classificats únicament per països, el de Zurich organitzat pel professor Wehrli els agrupa per a posar de manifest un fet de Geografia humana. Allí es veu

per exemple, una vitrina destinada a un poble pescador. El poble esquimal és escollit com a tipus i s'exhibeixen les seves eines de pesca, els vestits, la manera d'alimentació, les ocupacions, etc. Una altre vitrina és destinada a un poble pastor; una altra a un poble agricultor, etc. Es veu per això exposat que la classificació està basada en el caràcter de les ocupacions dels pobles d'organització poc complicada i que estan molt influïts per l'ambient físic. És doncs una classificació veritablement geogràfica.

Els estudiants de Geografia. — A Suïssa segueixen els cursos de Geografia de les Universitats tres classes d'estudiants regulars, a part del grup de senyoretetes i oients:

a) El grup d'alumnes que volen doctorar-se en Geografia per esdevenir exploradors en terres llunyanes o professors de Geografia. Aquest grup és limitat a uns pocs; però és molt escollit.

b) El grup d'alumnes que es dedica al magisteri. Aquest grup és nombrós.

c) Per últim el grup d'alumnes que pren la Geografia com a branca secundària per a doctorar-se en una qualsevol de les branques científiques.

Pertany la Geografia a la Facultat de Lletres o a la Facultat de Ciències? — Aquest problema es plantejà d'una manera molt aguda durant el passat semestre d'istiu a la Universitat de Friburg. La Geografia és allí compresa dintre de la Facultat de Ciències i es donà el cas que algun alumne de branques que pertanyen a les lletres, com la Economia política, volgué doctorar-se en Geografia. Per obtenir aquest doctorat s'exigeix demés d'una Memòria original sobre un punt concret de Geografia, un examen de dues matèries secundàries que han d'ésser escollides entre les de la Facultat de Ciències. Segons el reglament l'Economia política no podia ésser acceptada com a branca secundària perquè no correspon a la Facultat de Ciències; però per altra banda considerant allò que ha de conèixer un geògraf i com molt necessita tenir idea clara dels fenòmens econòmics a més dels físics, ¿què és més important per ell, la geologia i

l'economia política com a branques secundàries o la geologia i l'electricitat?

Els conflictes que es susciten entre el reglament i les exigències de la realitat es resolen a la Universitat de Friburg mitjançant autoritzacions especials d'escollir certes branques secundàries dintre del quadro de les lletres. Cal remarcar que els mateixos conflictes es presentarien si es volgués tancar la Geografia dintre de la Facultat de Lletres i aquest fet demostra d'una manera palpable que cal crear per la Geografia un lloc a part, un lloc intermedi entre el món de les ciències i el de les humanitats, car dintre d'aquesta disciplina tot queda comprès, sempre que es consideri des del punt de vista geogràfic.

La Geografia i la Geologia en les excursions. — És cosa coneguda que aquestes branques s'agermanen perfectament i que la Geografia «història del present a la llum del passat», ha de basar-se en la Geologia: «història del passat a la llum del present».

En una de les excursions realitzades en l'últim semestre a Friburg, és donà l'excursionista un exemple d'acoblar-se per una excursió el grup de geògrafs dirigits pel seu professor Mr. P. Girardin, i el grup de geòlegs amb el professor Mr. Girard.

Com a exemple del que poden veure quatre ulls, dos de geògraf i dos de geòleg en una senzilla excursió, copio a continuació la llista que vaig fer de les coses observades i considerades en una sola tarda:

EXCURSIÓ AL «LAC NOIR»

Observacions geològiques

Aquest llac es troba a uns 25 km. de Friburg a uns 1.000 metres sobre el nivell del mar.

Durant el trajecte ens deturarem a una pedrera. La pedrera estava formada per les restes d'un morens i en ella observarem el següent:

a) La procedència dels materials que la formaven algun d'ells portats d'enormes distàncies

b) Les estries glaciars del codolells.

c) Els sediments deltoïdes dipositats sobre el morens quan la gelera s'havia retirat.

d) El caràcter especial dels cons de dejecció format per l'esllavissament dels materials mòbils.

Més endavant a una pedrera anomenada «pedrera de Planfayon», observarem el següent:

a) La formació alternada de gros i de margues anomenada *flash*.

b) El plegament que sofrien aquelles capes per un costat en què es trobaven mancades de sosteniment.

c) La continuació del *flash* a l'altre vessant de l'estreta vall on ens trobàvem formant una *cluse*.

d) Una sèrie de fòssils interessants (bilobites, fucoides, etc.)

Una altra pedrera visitarem que es troba ja en la proximitat del llac. Allí observarem el següent:

a) Unes capes de guix triàsic formant plect molt aturmentats originats no per les pressions dels terrenys entre els quals es troba sinó per haver-se inflat a causa de la hidratació.

b) Unes capes de margues laminades i trossejades per la pressió produïda en hidratar-se el guix.

c) La forma especial dels plect de guix més groixuts a la xarnera.

d) Blocs erràtics.

Observacions geogràfiques

a) El caràcter del paisatge morènic format de suaus ondulacions cobertes de pasturatges.

b) El límit extrem de la regió prealpina on canvia l'aspecte del paisatge. Aquí es posen en contacte dos grups d'associacions vegetals i el pi i el faig. Acaba el planell suís i comença la regió muntanyosa.

c) El caràcter de la vegetació adequat al lloc: en els vessants en declivi aspre es troba el bosc; en els cons de dejecció produïts per un esclavissament es troba l'herba o pasturatge.

d) Els característics esclavissaments del *flash*.

e) Els cons de dejecció torrencial, destruint cada any la carretera.

f) La correcció dels torrents.

g) Les defenses especials per a protegir els ponts contra l'acció destructora dels torrents.

h) La formació claríssima d'un llac de barratge (el «lac Noir») degut als esclavissaments recents del *flash*.

i) La poca fondària del llac, característica dels llacs de barratge i el seu aluvionament.

j) Les curioses corbes de nivell formades per les vaques i els seus vedells. La regularitat remarcable d'aquestes corbes explicada per la poca afició dels animals a pujar o a baixar.

k) La característica aparició de la casa de fusta en la regió forestal situada entre la zona de la casa de pedra del planell i la zona de la casa de pedra de l'alta muntanya.

Molt més podria afegir, però això anotat és suficient per a il·lustrar el que abans havem dit.

La tendència moderna dels estudis geogràfics a Suïssa. — En les Universitats suïsses es dona una gran importància a la Geografia física i de la Geografia física a l'aspecte especial que s'anomena morfologia. En alguna Universitat com en la de Berna, per exemple, un professor especial a més del professor que porta el curs, dona un curset dedicat exclusivament a aquest aspecte de la Geografia.

També es presta gran atenció a la Geografia humana, aquesta branca recent i poc formada cridada a adquirir potser el lloc més important dintre del grup d'estudis geogràfics.

Donarà idea clara del treball d'una Universitat com la de Friburg la llista que copio a continuació de les tesis de doctorat

en Geografia publicades durant la guerra i la de treballs en preparació que han de presentar-se dintre d'aquest any.

Tesis publicades del 1915-1918.

— *Etudes d'Hydrologie relatives a la Sarine, et application aux forces hydro-électriques.* — Mr. Gemnetti.

— *La plaine Aventicienne (Vallée de la Broye) Géogr. Physique, Archéologique, humaine.* — Mr. L. Rothey.

— *L'alluvionnement de la Sarine et comblement du lac de Perolle.* — Mr. P. Leclerc.

— *Les établissements humaines. Suisse au dessus des courbes d'altitudes de 1000 m. (Industrie pastorale. — Industrie des étrangers).* — Mr. B. Montbas.

— *Les frontières politiques de la Suisse expliquées par la Géographie physique.* — Mr. le Cap. Schneider.

Tesis en preparació:

— *Rutimeyer et la théorie de l'érosion.* — Mr. Wahl.

— *Le Gibloux. Etude de Géographie physique et humaine.* — Mr. Loyaz.

— *Etudes topographiques et morphologiques dans le massif du Niessen.* — Mr. Gerber.

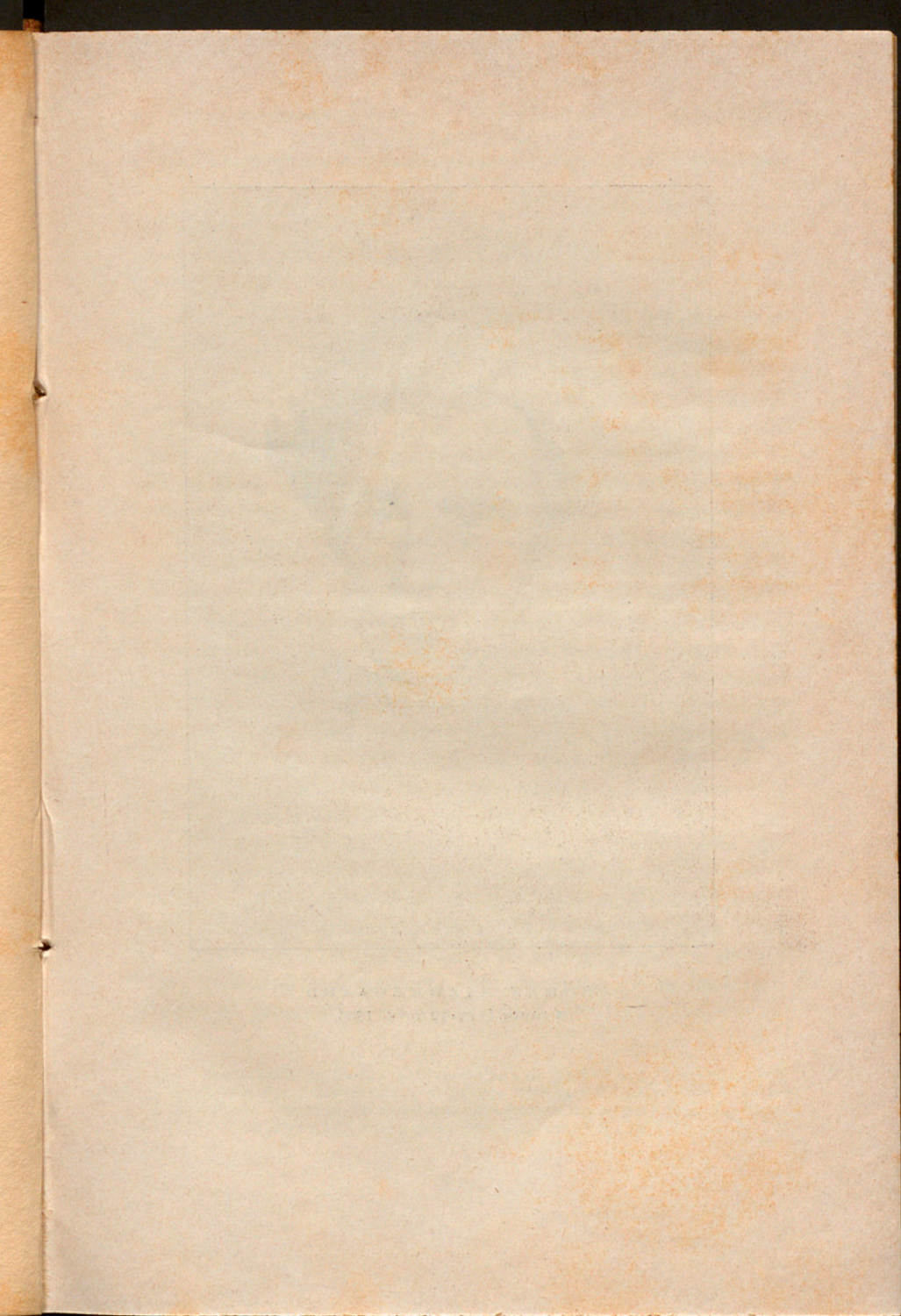
— *Les vallées du Tessin. (Géographie physique et humaine).* — Mr. le Prof. Ferrari.

— *Les enseignements de l'aviation au point de vue géographique.* — Mr. Graffenried.

— *La vallée de Conches. (Une Monographie de Géographie humaine).* — Mr. Clausen.

— *La Serbie au point de vue des relations économiques. Etude de Géographie Commerciale.* — Mr. Gasperlwich.

JOAN PALAU VERA

SÖREN KIERKEGAARD

5 maig 1813 • 12 nov. 1855

SÖREN KIERKEGAARD ⁽¹⁾

Si avui ens trobem aplegats en aquest lloc, és ans que tot el filòsof que hem de considerar en ço que podem decantar aquest aspecte dels altres de la seva personalitat.

Kierkegaard no més pertany a la nostra Universitat per haver-hi aquí els seus estudis i sostinguda una tesi brillant sobre Sòcrates. El seu Diari íntim ens revela que tingué moltes vegades la intenció de donar alguns cursos a l'Universitat; i àdhuc, a tal fi, havia preparades apuntacions. Aqueixos projectes no foren realitzats. Però en la seva qualitat d'autor filòsof i amb independència de la seva producció literària i religiosa, Kierkegaard mereix ésser venerat i admirat mentre existiran pensadors danesos. Amb els seus principis fonamentals veiem resorgir un corrent d'idees, l'origen de les quals arriba fins a *Holberg* i *Sneedorf*, i que després se trobà representat entre nosaltres pels *Jreschow* i els *Anders Sandæ Ersted*, els *Sibbern* i els *Poul Møller*. Aqueix corrent pot ésser caracteritzat com un esforç per a mantenir, fonamentant-se en la experiència, les diferències individuals, per a afermar la importància d'això que hi ha de més personal i més íntim en la vida dels homes. La elecció de Sòcrates com a tema de la seva tesi és ben característica de Kierkegaard; tant, que veiem com, desitjós de endinsar en l'estudi del gran pensador, hi retorna moltes vegades. La importància atribuïda per Sòcrates a la coneixença de si mateix, a l'assimilació personal qui, no més ella, dóna vàlua a la veritat — d'on resulta que totes les veritats fonamentals no's comuniquen sinó indirectament, pel despertar de la necessitat o l'activitat personal, — era objecte de la més viva admiració de

(1) Fragments d'un discurs pronunciat el 5 de maig de 1913 a la Universitat de Copenhague, per a commemorar el primer centenari del naixement d'aquest pensador danès. Contenen, els fragments aquí reproduïts, la part dedicada estrictament a la consideració de Kierkegaard com a filòsof. — *N. del T.*

Kierkegaard. I, estant d'altra banda el mateix Sòcrates convençut que l'home roman reduït a les seves pròpies forces en la investigació de la veritat, per gran o esquifit que pugui ésser el resultat que així podrà obtenir, — ensenyant el mateix Sòcrates, de més, que tot i vivint en el temps, exposat als canvis i les vicissituds de la sort, l'home pot elevar-se a pensaments capaços d'il·luminar la vida i governar-la, — Kierkegaard acabà per veure-hi el representant de tota saviesa, de tot ideal humà i aleshores se li presentà el problema de saber si era possible anar més enllà, arribar a cims inaccessibles a la investigació i l'esforç purament humans.

Es en la seva doble qualitat de filòsof de la personalitat i filòsof crític que Sòcrates interessava a Kierkegaard. I la filosofia de Kierkegaard té el mateix caràcter doble. En la seva principal obra filosòfica, qui porta el títol irònic de *Post-scriptum definitiu no científic*, trobem igualment avaluats els dos aspectes del seu pensament.

La seva filosofia de la personalitat, l'ha resumida en aqueixos mots que n'expressen ben bé el contingut: la subjectivitat (cal entendre: la personalitat) és la veritat; proposició que ell agermana al mot conegut de Lessing, segons el qual l'esforç etern per assolir la veritat val més que la seva possessió pura i simple. I en enunciar la seva màxima, és sobre tot als problemes religiosos i morals que volia aplicar-la. Aquell qui prega el Déu vertader d'una manera impersonal i superficial, haurà elevada la seva pregària a una ídola, en tant que aquell qui prega una ídola amb fervor i amb tota la força de la seva ànima, haurà pregat el Déu vertader. Quan cal triar entre moltes maneres d'obrar, és més important fer la elecció d'acord amb el fons íntim de la nostra personalitat, que elegir just, objectivament parlant. L'essencial és la disposició seriosa i enèrgica de l'home qui tria, perquè, gràcies a ella, la elecció tindrà per efecte purificar la personalitat i preparar-la a una activitat fructuosa dins l'esdevenidor. Cal que l'home sia el pare i no pas l'oncle de la seva vida.

El principi de la personalitat que trobem aquí emès sota una forma paradoxal, fou exposat per Sòcrates i renovellat més tard per Kant i per Fichte. En els nostres països del Nord, *Erik Gustaf Geijer*, historiador i filòsof suec, fou el primer que l'enuncià, sota el nom de principi de la personalitat, en la declaració de guerra que llançà contra el romanticisme, en la qual l'oposava al gènere fantàstic, a l'otodòxia i a la reacció d'aquell temps. A Dinamarca, *Sibbern* es declarà en favor seu a l'època en què, poc çà poc llà, va sortir el *Post scriptum* de Kierkegaard. El principi de la personalitat és vertader en tots els ordres de l'esperit, comprenent-hi el de la ciència, en el qual l'inquietud personal, l'originalitat del descobriment i de l'argumentació són la *condicio sine qua non*.

Plaïa a Kierkegaard establir el seu principi de la personalitat en contrast amb la investigació científica, puix, segons ell, aquesta s'absorbia en l'estudi de les realitats objectives qui menarien inevitablement a la desaparició de la personalitat. L'afirmació no és justa; tenim la història de la ciència per a demostrar-nos que el treball científic no deixa d'ésser un treball de personalitat. Si Kierkegaard desconegué aquesta veritat fou perquè, tot i sentint el més gran respecte per la sinceritat i l'harmonia interna de la persona, no estimava gaire aquesta tercera forma de l'amor a la veritat, la importància de la qual va essent reconeguda de cada dia més; al·ludeixo a la rectitud intel·lectual qui no menysprea cap font, cap medi susceptible d'esclarir l'objecte del pensament. Kierkegaard venerava massa l'autoritat i la tradició; considerava massa coses com a donades i establertes per a sempre — sobre tot en teologia — i així per ell el problema era no més de saber com podria operar-se la adhesió individual. No és la primera vegada que el principi adoptat per un pensador ultrapassa de molt, per les seves conseqüències, les fites que li semblaven absolutament fixes i infranquejables.

De fet, Kierkegaard pertany, en virtut del seu principi de la personalitat, a la filosofia crítica fundada per Kant, l'influència

de la qual s'era continuada, subterrània, través de l'època del romanticisme i la reacció. L'interès filosòfic de Kierkegaard va sobre tot a les «categories», als conceptes fonamentals. Kierkegaard estudià la història de la doctrina de les categories; tocà particularment el problema de saber si els conceptes fonamentals del pensament depenen o no de l'experiència, deixant entreveure que de les dues possibilitats simpatitzava amb la primera. Anuncia un estudi ulterior de la qüestió, però havent-se tot duna el problema religiós emparat del seu pensament, no arribà mai a emprendre aquest estudi. Kierkegaard s'adona que tot enteniment és posterior per relació amb les dades de la vida i l'experiència, i que essent així que l'existència es troba sempre en estat d'esdevenir, resulta impossible formar un sistema complet. La ciència ha de començar sempre en un punt determinat i finir en un altre punt també determinat sense poder mai arribar a un origen absolut ni mai atènyer un terme final. Però cal tenir avinent, i bé ho compregué Kierkegaard, la marxa cap avant de la ciència, d'un estat a l'altre, per l'ajuda de principis i d'hipòtesis provisòries, la verificació dels quals és cercada per la via de l'observació — tasca que romàn susceptible de continuació i progrés. Remarquem que, no essent obtinguda la veritat sinó per la demostració de la connexió més completa possible entre el més gran nombre possible també d'observacions, aquesta manera de veure es troba amb acord perfecte amb la teoria de Lessing i de Kierkegaard sobre la valor de la aspiració contínua, l'aplicació incessant de les forces individuals. El nombre d'observacions podrà ésser augmentat sempre i podrem sempre constatar-hi un lligam més íntim. El mateix Kierkegaard fa observar a propòsit d'això que la investigació històrica pot arribar, amb l'ajuda de noves troballes i d'una crítica més perspicaç, a resultats novells, així com la ciència natural pot obtenir, a força d'instruments més subtils i observacions més precises, descobriments novells. La investigació no ha d'accontentar-se mai amb les victòries ja assolides. A la proposició que deia: «la subjectivitat és la veritat», correspon aquesta altra que enun-

cia: «la veritat és un desideratum»: el món on vivim és el món de les aproximacions.

Si Kierkegaard hagués publicat a l'estranger els seus esboços d'una teoria del coneixement, fóra sens dubte considerat a les hores d'ara com un interessant precursor de la renovació de la filosofia crítica i empírica que caracteritza la fi del segle XIX.

Però, ja ho hem dit: un problema per damunt tot l'interessava; era el problema ètico-religiós. La realitat que suscita sobre tot l'atenció de l'home, el qual viu i lluita en mig de la durada del temps, és la de la seva pròpia personalitat, de la seva pròpia voluntat. La realitat moral consisteix en l'acord entre el meu ésser i la meva decisió i entre la meva decisió i la meva acció. Es per gràcia d'aquesta concordança que jo esdevinc una veritable personalitat. És, doncs, vertader, dir, no solament que «la subjectivitat és la veritat», però també que «la subjectivitat és la realitat». I, heu's aquí, som arribats al punt on Kierkegaard se sentia com a casa seva.

El camp personal no sols representa un món, sinó una pluralitat de móns resultants dels diferents punts de mira de les personalitats. Tot depèn, com deia Kierkegaard, de la nostra «concepció de l'existència». I Kierkegaard ens dóna, sota una forma tan aviat poètica, tan aviat filosòfica, una mena de filosofia comparada de la vida, un sumari de les distintes maneres d'entendre la vida.

Les seves descripcions dels diversos estadis palesen quin admirable psicòleg era Kierkegaard. Són abundoses d'imatges i trets característics, especialment en els capítols consagrats als estadis estètic i religiós; altres estadis, intermitjos, i que hauríem tingut un gran interès en veure'ls tractats per Kierkegaard, foren objecte d'un estudi menys pregon.

Els estadis de Kierkegaard són netament distints els uns dels altres; sobre tot en ço que pertoca la transició dels més baixos

als més alts. Quant a l'eventualitat contrària, el pas, la caiguda d'un grau més elevat a un de més baix, Kierkegaard curà d'explicar-la psicològicament. En un dels seus estudis més meditats, la memòria titulada *Del Concepte de l'Angoixa*, ceneix, tan justament com se li presentava dins ell mateix, la idea de una caiguda, fins al punt de perillar-ne la seva ortodòxia. Segons Kierkegaard, seria la por del mal qui porta la caiguda, en desgastar les forces, en donar el vèrtig. Aquest pensament li era familiar ja de molt temps enrera, com ens ho palesa el seu Diari dels anys precedents. L'angoixa, diu Kierkegaard, és el desig de l'inconegut qui ens cativa per ço que té de misteriós i ens atreu com l'esguard de la serp. L'angoixa suscita el presentiment de la cosa que fins allavors ens havia semblat impossible, i en facilita així la realització. Kierkegaard desenrotlla aquí una idea que abans havia estat ja enunciada per Shakespeare (en una rèplica de Macbeth provocada per les prediccions de les germanes bruixes ⁽¹⁾) i explica ensems un descaminament de la seva juvenesa: «Era no-gens-menys l'angoixa qui em descaminà!» En aquest punt, com en tants d'altres, la seva psicologia no és el resultat de l'especulació, sinó de l'experiència personal i dolorosa; l'ha escrita amb sang del seu cor.

Com a pensador, Kierkegaard figura decididament entre els partidaris de la discontinuïtat, preocupat com està d'establir les diferències, d'apreciar els contrastos qualitius — al revés d'una valoració quantitativa que només veu diferències de grau, — de plantejar els problemes amb tota llur dificultat quan altres s'apressaven a donar-ne solucions prematures. També el «salt» era una de les seves nocions preferides. Kierkegaard blasmava el jaent de l'escola romàntica de posar d'acord totes les contradiccions unint-les en conjuminacions superiors. En ell, la teoria del «salt» era deguda, i bé ens ho fa avinent, a una reacció contra la «mediació».

(1) Acte I, esc. IV.

El pensament humà es va manifestant en alternatives d'anàlisi i síntesi. Tan aviat tracta de descompondre en els seus elements un conjunt donat, tan aviat d'aplegar elements esparços, de posar terme a l'estat esporàdic, — tan aviat de tornar el continu discontinu; tan aviat, altrament, d'establir continuïtat en ço que semblava discontinu; ambdós moviments del pensament no sabrien prescindir l'un de l'altre. En temps de Kierkegaard es feia sentir la necessitat d'una enèrgica intervenció de l'anàlisi i l'esperit de discontinuïtat.

La influència exercida per Kierkegaard sobre l'evolució del problema religiós pot ésser considerada d'un doble punt de vista estant.

De bell entuvi, curà de llevar aquest problema de les mans de la teologia i la metafísica per tal de fer-ne un problema psicològic. Amb això recorda Blaise Pascal, col·locat com ell a l'interior del Cristianisme, i atacant, de dalt el seu ideal cristià, l'Església i la teologia del seu temps. També Kierkegaard ha estat reconegut, per un dels més distingits intèrprets de Pascal, com l'únic germà que sigui possible trobar-li. De la banda purament filosòfica, Rousseau i Kant treballaren en el mateix sentit. Segons aquests autors, la qüestió essencial en l'estudi del problema religiós fóra, doncs, de saber si les condicions psicològiques necessàries a una concepció religiosa es troben o no realitzades. El problema es va col·locant, cada dia més, damunt la base de l'experiència.

Després, Kierkegaard ha palesat ço que la religió exigeix per a esdevenir-ho tot, en esperit i veritat, per a ésser la perla per la qual tot ho sacrificuem i que no es deixa enfilat amb altres perles de procedències diferents. Pertoca a la religió determinar l'orientació de la vida, donar les decisions definitives, o bé podem fer-ne com una darrera esperança, un darrer conhort, una reconciliació final, regulant, però, la nostra vida sobre idees

directrius tretes de les relacions i les lleis d'aquesta mateixa vida? La necessitat d'una elecció s'imposa, d'una elecció seguida de llargues sèries de conseqüències molt importants. Per a l'esdevenidor de la religió serà d'una trascendència capital el fet de palesar la incompatibilitat de les dues maneres de concebre la qüestió.

Però avui que celebrem el centenari del naixement de Kierkegaard, convé insistir, abans que tot, sobre la seva gran influència humana — influència la prolongació de la qual ultrapassa de molt la dels problemes que se li presentaven. Ens ha ensenyat que no podem obrir-nos cap camí si no és treballant amb la fi d'assimilar-nos i afirmar les valors que es troben a l'abast de cadascun de nosaltres. Després d'haver arribat a les fonts de la vida, a l'origen més íntim de la personalitat — del pensament, del cor i de l'activitat, — anuncia l'evangeli eternal de l'energia profunda i de la sinceritat. Enllà dels resultats assolits fins avui per la ciència, enllà de les tradicions, àdhuc les més venerables, se redreça, sempre rejuvenida, l'exigència d'energia personal, així en les investigacions com en la vida; tant és cert que només té una valor real i subsistent la cosa obtinguda pel preu d'un esforç personal.

Es una honor per a nosaltres que una afirmació tan genial i forta de les condicions essencials de tota vida ideal dels homes se sia deixada sentir a casa nostra. Però també és el nostre deure venerar-ne el record, respectar en teoria i acció les veritats que enuncia el nostre gran compatriota.

HARALD HÖFFDING (Trad. de J. Estelrich.)

LES BIBLIOTEQUES POPULARS

ANY 1918

De la primavera a la tardor s'han inaugurades quatre Biblioteques Populars, les quatre primeres: a Valls, a Olot, a Sallent i a Les Borges Blanques.

Amb el breu espai d'alguns mesos s'ha pogut comprovar l'acollida genuïnament popular de la nova institució.

El dia 23 de juny s'inaugurà la primera Biblioteca, que era la de Valls. En l'acte de la inauguració parlà el President senyor Puig i Cadafalch tenint belles paraules patriòtiques de confiança en l'energia del poble de Catalunya, insistint en la primacia que correspon, i que un bon govern no oblida, a l'activitat intel·lectual.

El gran poeta portuguès Teixeira de Pascoaes, el qual s'esqueia a Barcelona on donava un curs monogràfic sobre la «saudade» en sa literatura pàtria, desitjós de conèixer les coses catalanes era també a Valls, i pronuncià entusiàstiques paraules per Catalunya i d'esperança d'una més íntima coneixença definitiva i fraternal unió entre Portugal i Catalunya.

Després el Director d'Instrucció Pública, don Eugeni d'Ors, al·ludint uns mots de desconfiança d'un periòdic local llavors de la col·locació de la primera pedra de la Biblioteca, digué que les tares de poble esclau que Catalunya tenia amb els segles de servitud, devien esvaïr-se i ja s'anaven esvaïnt lentament una a una; que calia esvaïr aquella ombra de desconfiança en tot posada, l'estretor mental poruga, l'encongiment polític i aquell vici de l'ávora pobresa que el poeta florentí retreia. Que tot devia i calia esperar-se de la nova República nostra.

El dia 14 de juliol era posada a la ciutat de Vich la primera pedra de la Biblioteca. La vella Ciutat havia sempre conservada una correntia de tradició espiritual que la nova Biblioteca canalitzaria donant-li alhora nova vigoria i abundor.

Pel desig de continuar a la Biblioteca les conferències d'Arqueolo-

gia, d'Història, etc. que en la ciutat ja venien donant-se en la cel·la del temple romà, calia per la Biblioteca un edifici més gran, i així era acordat que fos.

El dia 22 de setembre s'inaugurà la Biblioteca d'Olot. El President de la Diputació de Girona, don Agustí Riera, representava en l'acte de la inauguració la Mancomunitat de Catalunya. Parlà de com escauria la implantació de l'obra de les Biblioteques en aquelles contrades gironines. Contestà l'Alcalde d'Olot, don Eveli Barnadas, ratificant l'adhesió de la Ciutat a la tasca començada pel Govern de Catalunya.

Llavors el Director d'Instrucció Pública, parlà exposant en càlid record aquells temps d'angoixa pretèrits en què la pobresa de mitjans conduïa els estudiosos de Catalunya fora de les boires pàtries, cercant heroicament a Europa les clarors i les aigües de la ciència. Y de l'esforç que calia per sortir dels límits que aquella pobresa de mitjans portava, mentre que avui a tothom són ofertes mil facilitats, obertes al públic cada dia les portes de noves Biblioteques i noves institucions d'alta cultura, i pot esperar-se algun jorn d'oïr sota les ombres serenes, platòniques dialogacions, bella florida d'alta cultura en el país abans pobrement erm.

Coincidia la inauguració de la Biblioteca olotina amb la celebració dels Jocs Florals, que foren presidits per la bibliotecària senyoreta Dolors Hostalrich, la qual, en un bell discurs distinguí lúcidament l'època d'aparent llibertat pel treballador i de galanteria per la dona que s'inicia en el cristianisme i es consumeix en el segle XIX, de la nova època de la dignitat en què, per funció del treball, tothom és servidor i en la qual a la dona, millor que no donar-li l'almoïna de la galanteria, li són obertes les vies de les més elevades professions.

El dia 29 de setembre s'inaugurà la Biblioteca de Sallent. Abans de la inauguració ja la Biblioteca havia estat oberta al públic i la insospitada, nombrosa concurrència de cada dia a la sala de lectura afalagava amb l'immediat èxit i amb majors esperances per l'esdevenidor.

Contà en el discurs de inauguració, el Director d'Instrucció Pública com, altres vegades, venint a Sallent, finida la tasca del jorn, anava de nit alta, amb els companys vora les humides ribes silencioses de on s'oïa sols el clam misteriós de l'aigua, aquest clam que podia

pendre's com el de l'esperit del poble desitjós d'aquesta bella activitat a la qual avui àvidament es posa.

El dia primer de desembre s'inaugurà la Biblioteca de les Borges. La inauguració coincidí amb la petició unànime de la llibertat de Catalunya, i aquesta agitació política que era purament patriòtica embellí més les paraules pronunciades llavors.

Resumí bellament el sentit de tots els parlaments el Director d'Instrucció Pública desitjant per Catalunya més encara una sobirania espiritual que no una sobirania política.

Llavors es presentava al Govern espanyol la nova constitució catalana, i el nostre Director celebrava que vora les constitucions i vora les revolucions, nodrint-les, prosperessin les noves Biblioteques. Aquelles revolucions que no prenen la saba íntima d'una Biblioteca porten darrera espectacles com el que donava Portugal o els pobles de l'Amèrica espanyola que foren durant cent anys només que províncies separades, guanyada que s'havien una separació més que una emancipació. Potser preferiria per Catalunya, en cas d'escollir, viure com a nació sotmesa que com a província separada. No és temptador que s'esdevingui a un país allò que esdevingué a les nacions de l'Amèrica llatina: tenir President de la República, i Cambra baixa i Cambra alta, i exèrcit i moneda propis, mentre que els seus fills escriptors, per exemple, no ambicionen més que arribar a veure's nomenats membres corresponents de la Reial Acadèmia Espanyola. Llavors l'orador indicà com els catalans mai no devien oblidar que l'obra d'emancipació ha de començar per dins, que cada ciutadà cal que s'emancipi alhora que la nació s'emancipa, i que sobretot importa que Catalunya tingui un lloc propi en els centres de Cultura, en el món de les coses de l'esperit, no volanderes com els afers de la política.

Quatre Biblioteques hi ha, doncs inaugurades, quatre en construcció, i nou més de concedides. Les estadístiques del primer mes de funcionament de les Biblioteques donen els nombres següents de lectors: Valls, 486; Olot, 1,022; Sallent 1,054, Les Borges, 950. L'elocqüència d'aquestes xifres priva de tot comentari. — C.

CURSOS MONOGRÀFICS D'ALTS ESTUDIS
I D'INTERCANVI

LA NOVEL·LA FRANCESA EN EL SEGLE XVII^è

Formant part de la sèrie de Cursos Monogràfics d'Alts Estudis i d'Intercanvi, M. Louis Gauchat, professor a la Universitat de Zurich, va donar en els mesos de març i abril de 1917, el seu anunciat curs en nou lliçons sobre «La novel·la francesa en el segle XVII^è».

En la primera lliçó i ans d'entrar a estudiar a fons la matèria, el professor Gauchat feu un esbós acabat de la bona societat francesa dels començos del segle XVII^è, a fi de mostrar fins on l'ambient influí en els poetes i novel·ladors. Aital esbós demostra també la influència que exercí en totes les gents de lletres una sola persona, la marquesa de Rambouillet.

La cort francesa, com a resultat d'un període de guerres durant el qual triomfà l'esperit soldadesc — gascó en son origen, — era una cort llibertina i grollera, el caràcter de la qual trascendia en les lletres i en els costums generals. Davant d'aquest esperit poc culte, una reacció es produí. Malherbe començà de «desgasconar» la llengua francesa. Més son esforç no hauria reeixit si no l'haguessin ajudat els «salons literaris» que s'obriren a Paris. Per altra part, el Renaixement italià havia posat de moda les virtuts socials de l'antiguitat i la literatura se'n sentia cada volta més influïda. El *Cortegiano* de Castiglione s'havia publicat en 1528.

La marquesa de Rambouillet, italiana de naixença, educada en el país de la «galanteria i de la bona educació», copsà tota l'importància que a Itàlia s'acordava a la dona superior. Traslladada a Paris des de molt jove, en casar-se, no gosà de presentar-se a la Cort per tal que s'hi sentia desplaçada. Mes el tracte de la gent

li era una necessitat, i així reunia en son saló un grup de persones escollides i de gust refinat, cada volta més nombrós.

Els temps gloriosos de l'«Hotel» de Rambouillet foren del 1624 al 1640. Després d'aquesta darrera data, vingué la decadència. Cal distingir bé aitals períodes. Si les gents de Rambouillet han estat sovint mal jutjades (Molière en ses *Précieuses Ridicules*) és perquè han estat confosos. Victor Cousin i Brunetière han intentat, però, rehabilitar-les d'aitals torts.

Durant son primer període, anaven a l'Hotel de Rambouillet no solament homes de lletres, sinò també «homes d'espasa». La noblesa i la burgesia lletrada s'hi trobaven, amb aventatge per a les dues. Per allí pasaren Richelieu, el cardenal de la Vallette, Malherbe, Racan, Chapelain, Vaugelas, Balzac, Voiture. Més tard, hom hi veu el gran Comtat, el duc de Montpensier, Saint-Evremond, La Rochefoucauld, Conrart, Jordi de Scudéry, Mainet, Menage, Cotin, Rotron, Scarron, Pere Corneille, Bonnet. I entre les dames, Mlle. de Bourbon, germana del gran Comtat, Mlle. de Scudéry, Mme. de la Fayette i Mme. de Sevigné.

Aqueixa societat es reunia, no per a fer preciosisme, sinó per a delectar-se honestament. Es feren excursions, es donaren concerts, balls, representacions mitològiques, etc. I sobretot es discutien qüestions polítiques, literàries, artístiques i religioses. Els autors llegien llurs poemes i drames. Corneille hi va llegir son *Polyeucte*, que no va agradar per son esperit religiós. Però Rambouillet, en canvi, sortí en defensa del *Cid* contra l'opinió de la naixent Acadèmia Francesa. En matèria de religió hi havia la més correcta tolerància: catòlics i protestants departien amigablement.

A més de tot això, hom trobava en aquesta societat una galanteria «fade», que ofegava els sentiments naturals. Mes en aqueixa galanteria — tenir el cor un xic pres, però no massa — radicava la correcció i la depuració mateixa dels sentiments.

La malaltia de Mme. de Rambouillet, el casament de sa filla Julia i les guerres de la Fronda causaren la decadència d'aquest

primer gran «saló» literari: mes d'altres continuaren sa tasca, fins al de Mme. Récamier, podent-se dir que la història de la literatura francesa pot ésser contada fent la història de sos salons.

Estudiat en detall el saló de Mme. de Rambouillet i el paper que hi jugaven sos familiars, M. Gauchat passà a definir el *preciosisme*. Cal distingir, tot seguit, el *preciosisme* pròpiament dit i el *preciosisme ridícol*. Cal també no fer a Rambouillet responsable de tot el preciosisme. En començar-se el segle ja hi havia preciosos (Des Escuteaux i Nervèze). El preciosisme és un fruit natural de l'erudició del Renaixement. El «trobar clus», que invadí l'Europa literària del segle XIII és ja una forma de preciosisme. Petrarca és un preciós. El preciosisme no és tampoc una cosa exclusiva de les classes superiors. És de totes les èpoques, si es vol, i de tots els estaments. Neix de l'horror a la vulgaritat, de l'esperit de selecció i s'explica per la psicologia humana.

Itàlia donà a França diferents models de preciosisme, i especialment el de Marini, que personalment anava pels salons de París, i havia publicat en 1623, a França mateix, un poema al·legòric i mitològic, *Adone*, de 45,000 versos, tot ell en llenguatge preciós. Els francesos foren enlluernats per son estil i seguiren ses petjades. Somaize ha deixat un *Dictionnaire des Précieuses*, en dos volums, on es poden trobar els sinònims i frases usats pels preciosos d'aquella època. Mes no tot era banal i fora de raó, en el llenguatge dels preciosistes: molts de mots i frases per ells instaurats han estat incorporats a la llengua i a la literatura modernes. Rera el preciosisme ridícol, que fou sols un episodi passatger de la literatura francesa, hi havia el preciosisme pròpiament dit, anàleg a ço que avui nomenem *snobisme*, una de les dues fases de l'ànima humana, adés cínica i grollera, adés poruga i sentimental.

Aquest sentimentalisme delicat i dut a sa més alta expressió triomfa en l'*Astrée* d'En Honorat D'Urfé, novel·la en cinc volums. Els tres primers foren publicats en 1610 i en 1619. Els dos darrers en 1627, després de mort l'autor. L'acció principal de la novel·la

és simplíssima: el pastor Celadon ama Astrée, la més bella de les pastores. Mes llurs famílies són enemigues: i per arribar a la realització de llur amor, l'enamorat es val de una sèrie de càndides astúcies que, tenint l'apariència de falsetats, aviven encara més l'amor pur de la pastora i revelen en Celadon una ànima noblíssima i pacient, que sap sacrificar-se per la qui estima. El fil de la narració és sovint interromput per altres aventures completament estranyes a la novel·la, per poesies galants i digressions històriques. L'acció passa arbitràriament en el segle vè, suposant que el món encara era poblat de nimfes i que els druides oficials encara com a profetes i sacerdots. L'ambient de la novel·la, doncs, era fictici. Mes amb tot, s'hi troba una pintura de l'època, per tal que l'*Astrée*, si no és ben bé una novel·la *amb clau*, vol representar tan mateix personatges que l'autor ha conegut i tractat. L'*Astrée* donà celebritat a D'Urfé i obtingué gran voga. Fou la novel·la més llegida de la seva època, principalment, per ésser la primera novel·la veritable que posseïren les lletres franceses.

En sa quarta lliçó, M. Gauchat estudià un admirador i deixeble d'En d'Urfé, l'abat Camus, qui en 1621 publicà una imitació d'*Astrée: Carithée*, veritable novel·la *amb clau*, que anuncia ja les de made-moiselle de Scudéry, i en 1629-1637 una gran novel·la, també amb clau, intitolada *Polexandre*, on es conta amb forma disfressada, la història de Lluís XIII. Seguint aquests corrents literaris, trobem un autor qui no cerca l'èxit, com en Gomberville, en la geografia, sinó en la història. En La Calprenède posa la primera pedra de la novel·la històrico-idealista amb ses obres *Cassandra* (1645), *Cléopatre* (1647) i *Faramond* (1661).

La Calprenède exerceix una influència innegable sobre Made-moiselle de Scudéry, l'assídua concurrent a l'Hotel de Rambouillet. A Cassandra, personatge asiàtic, correspon el Gran Cyrus (que en la novel·la amb clau de Mlle. de Scudéry és el Gran Comtat, altre concurrent al saló de Rambouillet) i al món romà de Cleopatra correspon el de *Clelia*. Els germans Scudéry (Jordi i Magda-

lena), treballen junts en fer novel·les: ell dóna «l'argument», la fabulació, que és feble: ella la resta, és a dir, gairebé tot. La primera novel·la llur fou *Ibrahim* o *l'Illustre Bassa*, de 1641, en dos volums. En ella s'hi contenen els amors d'un gran visir per una princesa de Mònaco. Racine en va treure son *Bajazet*. Mes l'obra cabdal dels Scudéry fou el *Grand Cyrus*, que es publicà en deu volums (1649-1653) i *Clélie*, també en deu volums (1654-1660). Jordi Scudéry sol signava aqueixes obres, car no es trobava bé que una dona signés una obra d'art.

Existeixen dues *claus* per a interpretar el *Grand Cyrus*. En elles es diu que el personatge principal, per més que visqui a Pèrsia, és el Gran Comtat i que «Mandane» és la duquesa de Longueville. També s'hi veu Mme. de Rambouillet, ses filles i la mateixa Mlle. de Scudéry. L'èxit de l'obra fou immens. L'impressor va guanyar-hi cent mil escuts. Com s'explica? Era que en l'obra hi havia tot l'idealisme que la societat cercava i demés la gent s'hi apassionava per a descobrir els personatges retratats.

L'altra novel·la dels Scudéry, *Clélie*, ofereix idèntics procediments artístics: acció complicada, retrats, narracions sobreposades, etc. Segons diu ella mateixa, Mlle. de Scudéry preté fer en *Clélie* «l'anatomia del cor humà». I es val per a això, d'un enginyós procediment: el de fer viatjar espiritualment sos personatges per un «País de l'Amor», amb rutes i llocs que assenyalen ses etapes i ses condicions favorables o adverses. Rera aquest joc hi ha tota una experiència. Amb aquest episodi de *Clélie* posseïm ja la psicologia experimental.

El professor Gauchat dedicà la lliçó cinquena a *La Princesse de Clèves*, l'única novel·la genuïnament idealista de l'època. Mme. de La Fayette, son autor, omple la segona meitat del segle, no pas per la quantitat de la seva obra, sinó per la qualitat de la mateixa. És, en part, aqueixa obra, una novel·la autobiogràfica, de gran interès psicològic, que avui dia segueix llegint-se com en els temps en què fou escrita, malgrat el seu estil, no pas preciós, precisament, però si ple de eufemismes i de galanies de frase. Com

en les millors novel·les psicològiques d'ara, l'acció de la *Princesse de Clèves* és una acció tota interior. L'argument és simplísim: una dona que han casat massa jove i que no ama d'amor el seu marit, més per a qui professa gran respecte i veneració, i qui es sent apassionada per un altre. Arriba que la muller confessa sa passió al marit. Que el marit la comprèn i la justifica. Que l'objecte d'aquesta passió ho sap i a son torn s'enamora més d'ella. I arriba la mort del marit, i un cop l'obstacle desaparegut, la unió dels dos enamorats es fa impossible...

Sainte-Beuve i Taine han escrit sobre aqueixa novel·la pàgines plenes d'entusiasme i de finor. Juli Lemaitre en va fer un drama, que es representà en 1908, modificant-ne el final. Mes l'obra de Mme. de La Fayette s'imposa per ella sola, tal com va ésser escrita, sense necessitat d'adaptacions modernes. La crítica, però, ha confirmat rodonament el fet que l'obra és la resultant d'una col·laboració. Rera la fina silueta de Mme. de La Fayette, hom hi veu, amagada en l'ombra, però fàcilment reconeixedora, la del trist i malaltís La Rochefoucauld, el desolador pessimista.

Després de la *Princesse de Clèves*, Mme. de La Fayette escriví una altra novel·la psicològica, *La Comtesse de Tende*, en la qual repeteix algunes escenes de la primera i sembla respondre, en el curs de la narració i per boca de sos personatges, a les objeccions crítiques que es feren a sa primera obra.

Els principals caràcters de la *Princesse de Clèves*, amb els quals es distingeix de les altres novel·les de son temps i on rau la seva originalitat, són que la narració no termina amb unes noces, sinó que comença per un casament i que l'objecte que es proposa és narrar la vida conjugal. Es, demés, una novel·la curta, amb ço que els lectors no hi estaven acostumats. Com a bona concurrent de l'Hotel de Rambouillet, Mme. de La Fayette és «raciniana», plena de sensibilitat, i aquest caràcter distingeix també la seva obra, en la qual hom pressent la delicadesa espiritual dels temps futurs.

En la lliçó setena, M. Gauchat estudià la novel·la realista del

segle XVIIe, la qual comprèn un petit grup d'autors, tots interessants i tots força negligits en els manuals de literatura: Carles Sorel, Cyrano de Bergerac, Paul Scarron, Antoni Furetière. Barclay havia publicat una mena de novel·la picaresca, intitulada *Euphormio* i Tèdfil de Vian uns fragments d'una història còmica autobiogràfica (1621). Però aquestes obres no tenen caire d'obres d'art i la honor d'haver inaugurat a França la novel·la realista pertany tota a Carles Sorel, home de vida aventurera, misteriosa i dissortada. M. Gauchat presenta el *Lazarillo de Tormes* com a precedent immediat de son *Histoire Comique de Francion*, obra picaresca, novel·la d'aventures trapasseres, filla ben bé del temps i del lloc, per tal que en ella s'hi veu la França encara plena de gents transhumants i el vell París de carrers bruts, on els buscarons pul·lulaven. M. Gauchat troba, tot passant, qualques influències directes de Sorel en el teatre molieresc. Una altra obra de Sorel, *Le Berger Extravagant*, és una novel·la feta expressament per a reaccionar contra el preciosisme de l'època, a la manera com el *Quijote* fou escrit per a combatre el gust dels llibres de cavalleria.

Si Sorel es distingeix per son humor i son esperit d'invenció, Cyrano de Bergerac té l'art de endevinar el progrés de les ciències tècniques, essent en aquest aspecte, el veritable predecessor dels Juli Verne i Wells dels nostres temps. M. Gauchat es detura a estudiar la vida i el caràcter de Cyrano de Bergerac, a fi de separar ben bé l'home real que fou de l'home imaginari que ha presentat al teatre un poeta francès modern. Cyrano escriví diverses obres dramàtiques, i si entra en el domeny de la novel·la és per sa narració paradoxal i pòstuma *L'altre món*, que havia de comprendre una *Història Còmica dels Estats i Imperis de la Lluna* i una *Història Còmica dels Estats i Imperis del Sol*, plena d'aventures fantàstiques i en la qual l'esperit llibèrrim i pessimista de l'autor exposava sos atrevits conceptes filosòfics. És de remarcar l'estil irònic i joiós de Cyrano i la crítica constant que, en parlar dels habitants de la lluna, fa dels homes, de llurs costums i de llur pensar.

En la vuitena lliçó, M. Louis Gauchat tractà del *Roman Comique* de Pau Scarron, el novel·lador francès més conegut del seu segle. La seva obra és un altre model de novel·la picaresca i en ella conta agradosament la sèrie d'aventures que esdevenen a una «troupe» de comedians ambulants que va d'un poble a l'altre de França. La Harpe ha escrit a posta del *Roman Comique*: «Ve't aquí el que ens resta de millor de les novel·les del darrer segle». El gran defecte de l'obra, apunta M. Gauchat, és d'ésser sols un fragment. El professor de Zurich no hi troba influències literàries (*El viatge entretenido* d'En Rojas, presenta, també, les aventures tragicòmiques d'una colla de comedians), sinó que creu és ço que se'n diu una obra «viscuda», arrancada de la realitat. En això rau tota la seva valor documental i psicològica. Per altra part, l'epítet «comique» que l'autor dóna a la seva obra assenyala ja l'oposició a la novel·la «heroica» de son temps, d'esperit idealista o llibresc. Amb tot, hom troba en el *Roman Comique* elements d'idealitat, amors purs i honestos, que contrasten agradosament amb les aventures «picaresques» i malèvols de la resta, nascudes sempre al contacte viu de dues classes de la societat molt oposades: la «faràndula» i la petita burgesia, la qual l'autor es complau de flagel·lar.

Un altre novel·lista francès cal incloure en aquest període: Antoni Furetière, el darrer en data i en importància, és més famós per sos treballs filològics que no pas per son *Roman Bourgeois*, amb el qual pretengué rehabilitar tot el que Scarron havia criticat o calumniat.

En cloure el curs, M. Gauchat el va resumir fent les següents consideracions generals, síntesi de les seves lliçons:

I. La novel·la francesa del segle xviii comprèn un període de setanta anys. És a dir, de l'*Astrée*, a la *Princesse de Clèves*, posterior al *Roman Bourgeois* de Furetière.

II. Existeix una diferència capital entre l'idealisme i el realisme de l'època. Amb tot, els dos estils tenen quelcom de comú. Mlle. de Scudéry i Scarron són tots dos historiògrafs del llur

temps. Les novel·les de l'una i de l'altre contenen infinites dades sobre l'estat en què es trobava la civilització francesa.

III. L'aspecte de la literatura del segle XVIIIe és força diferent del que ofereix la literatura del segle que hem estudiat: en temps de Sorel i de Mme. de La Fayette, els escriptors feien, per dir-ho així, «art per l'art». Després, la literatura esdevé militant i serveix d'instrument al pensament filosòfic. Aquest contrast, però, s'esvaeix en estudiar la novel·la realista del segle XVIIe, la qual, com s'ha vist, obre ja les hostilitats. L'obra de Cyrano està plena de les idees cosmogràfiques de Descartes i de Copèrnic. Si hi afegim la influència de Leibniz, tindrem les novel·les de Voltaire. I si a l'assumpte tractat per Mme. de La Fayette hi afegim l'abisme que s'obre entre les classes de la societat en els temps anteriors a la Revolució francesa, tindrem tot seguit la *Nouvelle Heloïse*, de Rosseau, i ja serem en els domenys de la novel·la moderna.

A. MASERAS

DOCUMENTS I INFORMACIONS

ESCOLA ESPECIAL D'INFERMERES-AUXILIARS DE MEDICINA

És un problema candent a tot el món, i no per nou menys sentit a Catalunya, el de la formació professional de la dona. Diferents iniciatives particulars, algunes d'elles meritíssimes, s'han produït entre nosaltres. Però el poder públic no pot restar indiferent a aquesta qüestió. Ja s'ha presentat ella a la Mancomunitat des de les primeres etapes de política de cultura, i tant a un desig d'aportar-hi alguna petita solució parcial com a una necessitat administrativa respongué la creació de l'Escola Superior de Bibliotecàries.

Aquesta fundació tingué altrament l'aventatge de fixar un criteri teòric i de proporcionar un instrument d'experimentació pràctica en la qüestió de l'ensenyament femení. Des del primer punt de vista es fa, per virtut d'aquella, patent l'acceptació del principi que les més elevades funcions liberals han d'ésser obertes a la iniciativa de la dona. Com a instrument d'experiència, l'Escola de Bibliotecàries ha resultat també excel·lent: en rigor podem dir que les línies generals de la seva organització poden servir-nos de base per a moltes, si no per a totes, entre les institucions d'ensenyament superior femení.

Dins d'aquest ordre ha pensat el Consell Permanent en la utilitat de crear, al costat de l'Escola Superior de Bibliotecàries, altres Escoles que, corresponent a un tipus anàleg, donin sortida a dues professions corresponents a les quals cal també fonament científic: les Infermeres-Auxiliars de Medicina i la d'Auxiliars de Farmàcia.

Es comprèn tot seguit l'orientació social a què institucions d'aquest ordre corresponen, i la base de coneixements que cada una necessita. Però creiem haver d'insistir en un principi ja aplicat en el plantejament de l'Escola de Bibliotecàries. I és que, en institucions d'aquest ordre, en quant les organitza un poder nacional, els ensenyaments no han de cenyir-se a les matèries científiques i professionals, sinó emprar-se i, en general informar-se, en l'esperit ample i elevat d'humanitats. En rigor, la llengua grega no fóra absoluta-

ment indispensable a l'exercici de la professió de Bibliotecària; però el seu valor educatiu i d'ennobliment és enorme. Per iguals raons creiem que, encara que el coneixement de la literatura, per exemples no estigui directament exigit per la professió d'Auxiliar de Medicina o de Farmàcia, no hauria de mancar una iniciació d'aquest ordre dins el quadre docent de l'Escola que a la professió prepari. No oblidem que en cada cas concret es tracta, per a nosaltres, no solament d'un servei d'Instrucció Pública, sinó d'una obra d'educació general i de formació ciutadana.

Una diferència essencial presenten, aquestes Escoles que es proposen, respecte de l'Escola de Bibliotecàries; i és que, així com aquesta dona sortida a una professió oficial inclosa dins els nostres serveis administratius, aquelles no poden oferir professionalment la mateixa garantia. No obstant, cal tenir en compte que entre la Mancomunitat com les Diputacions de Catalunya i els seus Ajuntaments, sostenen ja prou serveis benèfics i sanitaris perquè el títol de l'Escola exigit per l'ingrés a certs càrrecs d'ells vingués a ésser als ulls de la clientela escolar d'aquella una garantia de l'esdevenidor. Sobre aquest extrem, com sobre altres de plantejament i solució anàlegs, es plantejarà una acció decidida que alguna intervenció parlamentària i governamental pot venir a ajudar oportunament.

De les dues escoles a què ens havem referit abans, creu del cas el Consell Permanent començar de fer instaurar la d'Infermeres-Auxiliars de Medicina, perquè la necessitat d'estudis d'aquest ordre és tan vivament sentida que ja la iniciativa particular i religiosa s'ha anticipat a la iniciativa oficial en la qüestió; però aquesta darrera és sovint reclamada. Afegim, com detall d'algun interès per a nosaltres, que el fet de la instauració d'aquesta Escola pot significar una molt petita despesa, donada la possibilitat d'aprofitar com a centre d'ensenyaments alguna de les institucions benèfiques i sanitàries que ja formen part del servei mancomunal o provincial a Barcelona; el professorat, per exemple, podria obtenir-se dins del personal mèdico-facultatiu d'aquests centres.

Les línies generals de l'organització de l'Escola Especial d'Auxiliars de Medicina poden pendre per model l'Escola de Bibliotecàries. Un detall, però, creiem que hauria de modificar-se. El caràcter dels ensenyaments de l'Escola d'Infermeres-Auxiliars de Medicina fa que

segurament hagi d'acudir a eila una clientela no limitada a futures professionals sinó comprenent també moltes joves que es destinen a mares de família, religioses, etc. L'entrada de la nova Escola hauria d'ésser, doncs, més oberta que la d'aquella que li fa de model; serà bo, doncs, prescindir en ella de la condició del concurs i del nombre determinat de places ofertes. També la durada d'estudis pot reduir-se; restarà limitada a dos anys, entre els quals es distribuiran els ensenyaments d'ordre general, científic i professional que l'Escola comporta.

Tenint en compte les consideracions anteriors, l'Assemblea, en reunió del 30 de novembre, adoptà els següents acords:

1.º El Consell Permanent procedirà a l'organització d'una Escola Especial d'Infermeres-Auxiliars de Medicina, dins un tipus anàleg al de l'Escola Superior de Bibliotecàries.

2.º Una part dels ensenyaments d'aquesta Escola es situarà com aneç a algun establiment mèdico-benèfic de caràcter provincial o mancomunal. Per les matèries de caràcter bàsic i de cultura general es procurarà aprofitar els ensenyaments ja establerts per la Mancomunitat i per la Diputació.

3.º La instrucció dins l'Escola Especial d'Infermeres-Auxiliars de Medicina durarà dos anys i comprendrà matèries dels ordres següents: Humanitats i disciplines centrals de cultura; ciències físiques i naturals; estudis higiènics i mèdics elementals; pràctica del servei de malalts.

4.º El professorat dels ensenyaments de l'Escola no comprès en les utilitzacions indicades en l'acord segon serà proveït pel Consell Permanent per mitjà de concursos, a menys que, per tractar-se de persones que per la seva situació o competència cregui el Consell del cas fer el nomenament d'una manera directa, donant-ne després compte a l'Assemblea. El referit professorat serà organitzat en condicions anàlogues a les de l'Escola Superior de Bibliotecàries.

5.º No s'exigirà examen d'ingrés en l'Escola Especial d'Infermeres-Auxiliars de Medicina, però les ingressants acreditaran reunir les condicions físiques i culturals necessàries per a poder seguir els cursos de l'Escola. A l'acabament dels estudis serà concedit un diploma exigible en els serveis sanitaris i benèfics de la Mancomunitat i de les Diputacions que ulteriorment es determini.

BASES PER LA IMPLANTACIÓ D'UNA ESCOLA D'INFERMERES-AUXILIARS
DE MEDICINA

L'organització d'una Escola d'Infermeres-Auxiliars de Medicina que desenrotllés les bases aprovades en l'Assemblea de 1917, hauria estat tasca molt difícil si, ja per suggestió d'aquest mateix Consell emanada, la Direcció d'Instrucció Pública no hagués pogut adreçar-se a alguna de les petites empreses ja existents en aquest sentit, fruit de la iniciativa particular, però ennoblides per una bona voluntat generosa i tornades socials per l'eficàcia de l'èxit.

Ens complavem en declarar tot seguit, que entre aquestes col·laboracions ha figurat en primer terme la d'una molt distingida dama de la societat barcelonina, la Sra. Bosch i Alsina d'Esquerdo, la qual, figurant al front dels cursos d'Infermeres ja instaurats al titulat Montepio de Santa Madrona, estava en millors condicions que ningú per portar-nos els consells i les orientacions procedents d'una vocació indiscutible i d'una experiència concretíssima en els problemes que comporta el nostre projecte.

Fruit d'aquestes indicacions, a més d'un efecte del convenciment propi en el cas present, és la proposició d'un detall que proposem i que ha de diferenciar la nova Escola respecte de la de Bibliotecàries que li serveix de model. I és l'adjudicar a l'Escola d'Infermeres un Patronat, reduït en nombre, però que pugui donar-li gran autoritat social i científica. Uns quants facultatius eminents dins la ciència mèdica, adscrits a aquest Patronat, poden servir-li de preciosa guia científica, a més de facilitar el nexa amb les institucions hospitalàries, indispensable al caràcter pràctic de l'ensenyament.

Els càrrecs d'aquest Patronat haurien de ser completament honorífics.

Al costat d'ell, el personal docent de l'Escola creiem pot limitar-se a un nombre reduït de Professors. Donada l'extensió de dos anys, creiem que bastaria amb un professor per les matèries fonamentals d'Anatomia i Fisiologia i de Patologia general, i un altre per les matèries d'Higiene, de Bacteriologia i Pràctiques d'anàlisis bacteriològics. El personal podria completar-se amb un Secretari o Secretària que fos Metge o Infermera experimentada, el qual, a més,

ensenyaria a les deixebles les primeres nocions de cura de malalts i les pràctiques elementals de Medicina general. Apart d'aquest hi hauria d'haver els Professors d'especialitats i conductors de les pràctiques preceptuades pel segon curs; les ensenyances d'aquests podrien estendre's a tot el curs o a una part d'ell. Ja està entès, segons les bases d'implantació, que per les matèries de caràcter bàsic i de cultura general s'aprofitin establiments docents ja existents.

Segons tipu adoptat aquí en altres institucions semblants, la retribució dels Professors pot ser de 3,000 pessetes i la del Secretari, que aquí també és Professor, 3,000 pessetes. La retribució dels ensenyaments que no durin la totalitat del curs pot ser comptada a raó de 250 pessetes per mes d'ensenyament. Cada Professor tindria una hora diària i una alterna d'ensenyament, tret del Secretari, el dever del qual podria estendre's més difusament. El nomenament d'aquest Professorat, segons base aprovada, ha de fer-se per concurs i a títol temporal.

Un altre detall en què l'organització que proposem desenrotlla les bases acordades, es refereix a la instauració d'especialitats a partir del segon curs. Ha semblat que l'espai dels dos cursos era massa estret per proporcionar, alhora que la preparació científica general, la preparació tècnica indispensable a les diferents especialitats, i que, per altra banda no era desitjable, sobre tot des del punt de vista de la clientela de l'Escola l'extensió dels anys d'aquella. Tancada dins aquests límits l'organització no podia ser altra que la d'establir especialitats paral·leles donant dret a diplomes diferents.

Les especialitats amb què començaria l'Escola serien tres: la d'Infermeres pròpiament dita; la de Nurse o guarda-infants, i la d'Auxiliar de Laboratori d'Anàlisi. Pot pensar-se per molt més endavant en la implantació, al costat d'aquestes, d'altres especialitats com la d'Infermera colonial o de guarda per malalties nervioses o mentals. Els treballs d'aquest segon any d'estudi cal col·locar-los en situació pròxima a la d'un cert internat, que ocupi almenys la major part del dia de les alumnes dins els establiments hospitalaris corresponents.

Passem a detallar el quadre de matèries que l'ensenyament ha de comprendre. Les Bases aprovades preceptuen que aquest comprengui, en primer lloc, Humanitats i disciplines centrals de cultura i les

Ciències físiques i naturals. Malgrat del règim d'especialitat del segon any, també en aquest, encara que amb menys intensitat que en el primer, de seguir-se aquests estudis. Aquests comprendran les següents matèries: Gramàtica, Literatura, Història de la Cultura, Principis de les Ciències Físiques i Naturals, Física i Química pràctiques i Història Natural. Les disciplines pròpiament mèdiques seran amb caràcter general: Pràctiques elementals de Medicina general, Patologia i Higiene; amb caràcter especialitzat, i distribuïdes segons els tres grups indicats: Bacteriologia i les clíniques, i Pràctiques de Laboratori corresponents. Poden agregar-se a aquest quadre altres especialitats, com l'oftàlmica, en instruccions breus, durant mesos o part de mesos.

Molts detalls podrien agregar-se a aquest esquema d'organització. Pensem que val més que es precisin sobre el terreny i en virtut de l'experiència que es faci. Només creiem que cal afegir ara, com disposició transitòria, que els cursos teòrics i la Secretaria de la novella Escola seran instal·lats en el mateix edifici aon s'hostatja la Direcció d'Instrucció Pública.

En virtut de les anteriors consideracions, el Consell Permanent, en les sessions del 27 de juny i 11 de juliol de 1918, aprovà les bases següents:

1.ª Es procedeix a l'organització de l'Escola d'Infermeres i Auxiliars de Medicina en els termes previstos en l'acord de novembre de 1917. L'organització de l'Escola i concursos corresponents seran celebrats en dates hàbils per a que aquesta pugui començar a funcionar el primer de novembre de 1918.

2.ª El pla d'estudis de l'Escola comprendrà dos cursos de caràcter general, després dels quals es donarà el Diploma general d'Infermera.

Finals aquests estudis, les alumnes que vulguin especialitzar els seus coneixements podran cursar durant quatre mesos una de les especialitats consignades en el pla, tenint dret a un certificat corresponent a la dita especialització.

3.ª El primer curs de l'Escola comprendrà l'ensenyament de les matèries següents: Gramàtica, Teoria i Història de la Cultura, Principis de Ciències Físiques i Naturals, Anatomia i Fisiologia humanes, Elements de Bromatologia, Terapèutica i Semiologia mèdico-quirúrgica.

gica, amb pràctiques de Medicina general i servei de malalts. Totes aquestes matèries s'ensenyaran en lliçons diàries.

El segon curs comprendrà, durant l'any acadèmic, els estudis de Literatura general, Patologia general i Higiene (lliçons diàries). Demés comprendrà, durant els cinc primers mesos del curs, pràctiques de servei de Medicina i Cirurgia, en sessions diàries. El certificat de suficiència en aquest curs de pràctiques generals donarà dret a la obtenció del Diploma d'Infermera. En els quatre últims mesos de curs es podrà seguir l'estudi de branques especialitzades, cada una de les quals donarà lloc al diploma corresponent. Aquestes especialitats seran, per ara, les de Guarda-Infants (per la qual estudiaran teoria i pràctica d'Obstetrícia i Puericultura i faran pràctiques dins el servei de maternitat); d'Assistents de malalties mentals (les quals estudiaran Patologia mental i faran pràctiques en establiments hospitalaris d'aquest caràcter), d'Auxiliar de Laboratori (les quals estudiaran Química orgànica, Bacteriologia i faran pràctiques de servei de Laboratoris).

4.ª Els ensenyaments de Gramàtica, Teoria i Història de la Cultura, Principis de les Ciències Físiques i Naturals i Literatura general seran donats a les Alumnes de l'Escola d'Infermeres en les mateixes classes de l'Escola Superior de Bibliotecàries. Les de Física i Química i Història Natural seran donades en els Establiments apropiats de l'Escola Industrial de que pugui disposar-se. Les classes teòriques es donaran, en general, a l'Escola d'Infermeres, on serà instal·lada també la Secretaria. Les classes de pràctiques seran donades en institucions hospitalàries i clíniques amb les quals s'estableixi l'acord corresponent.

5.ª De regir l'Escola se n'encarregarà un Patronat, sota la Presidència d'un Conseller de la Mancomunitat de Catalunya. Són designats per a formar el Patronat: D. Agustí Riera, la Sra. D.ª Angels Bosch i Alsina d'Esquerdo, la Srta. Angels Matheu; i com a Consellers del mateix els Drs. D. Salvador Cardenal, D. Ricard Zariquiey i D. Andreu Martínez Vargas.

6.ª El personal acadèmic de l'Escola es compondrà d'un Professor d'Anatomia i Fisiologia humanes i de Patologia general; un Professor d'Higiene, Bacteriologia i pràctiques de Laboratori, i un altre Professor el qual tindrà a son càrrec el professar els elements

de Bromatologia terapèutica i Semiologia amb les pràctiques elementals de Medicina general corresponents al primer curs. Aquest últim professor s'encarregarà, demés, de la Secretaria de l'Escola. Els dos primers Professors seran designats per concurs entre metges i pel terme de tres anys; el Professor-Secretari serà designat pel Consell entre metges o infermeres titulars. La retribució anual dels Professors serà de 3.000 pessetes. Les pràctiques corresponents a l'estudi d'especialitats seran confiades pel Patronat de l'Escola a facultatius d'establiments hospitalaris o clínics corresponents, podent ésser adjudicada a aquest ensenyament la gratificació de 250 pessetes mensuals.

CONCURS PER A LA PROVISIÓ DE DUGUES CÀTEDRES DE LA MATEIXA

A proposta del Departament d'Instrucció Pública i de conformitat amb la Base 4.ª de l'acord de constitució de l'Escola especial d'Infermeres i de la Base 2.ª de l'acord d'implantació, el Consell Permanent de la Mancomunitat ha acordat obrir un concurs per a la provisió de les dugues Càtedres següents:

- a) Anatomia i Fisiologia humanes i Patologia general.
- b) Bromatologia, Terapèutica i Semiologia amb pràctiques generals de Medicina.

Els deures i drets inherents a aquests càrrecs són fixats en la Base 6.ª del esmentat acord d'implantació, entenent-se que el càrrec es concedeix pel terme de tres anys prorrogables.

Les sol·licituds per pendre part en el Concurs s'admetran en les oficines de la Direcció d'Instrucció Pública (Urgell, 187) tots els matins fins el dia 15 de setembre pròxim. Els aspirants hauran d'acompanyar la seva sol·licitud de una certificació, de la partida de naixement, del certificat de la llicenciatura de Medicina i una relació de treballs científics, podents-hi afegir llibres i altres documents acreditatius.

15 d'agost de 1918.

DOCUMENTS I INFORMACIONS

ACORD DEL CONSELL DE LA MANCOMUNITAT PROVEINT PER CONCURS DUES CÀTEDRES DE LA ESCOLA D'INFERMERES

De conformitat amb la proposta que, per majoria ha formulat el Jurat encarregat de judicar les sol·licituds presentades al concurs per a la provisió de dues càtedres a l'Escola d'Infermeres, el Consell Permanent de la Mancomunitat designà els Doctors D. Ramon San i Ricart per a la d'Anatomia, Fisiologia i Patologia generals, i D. Baltasar Pijoan i Soterias per a la de Bromotologia, Terapèutica i Semiologia, amb pràctiques generals de Medicina.

També acordà al Consell, de conformitat amb la mateixa proposta, tenir en consideració com a mèrit per a ulteriors concursos de l'Escola, l'expedient presentat per D. Ramon Pla i Armengol, ja que si bé menys adequat a la càtedra sol·licitada, es però de valor rellevant.

(Sessió del dia 3 d'octubre de 1918.)

CREACIÓ D'UNA COMISSIÓ D'EDUCACIÓ GENERAL, INCLOSA EN EL DEPARTAMENT D'INSTRUCCIÓ PÚBLICA DE LA MANCOMUNITAT

En l'Assemblea de maig de 1914, de la Mancomunitat de Catalunya, va ésser aprovat un projecte de formació d'un Institut d'Educació General del qual s'indicava en una exposició de motius la missió i objecte.

També en el pressupost de la mateixa data anava consignada una quantitat dedicada al sosteniment del mateix, consignació que ha anat repetint-se en pressupostos successius. A desgrat d'això, els propòsits de creació no han sigut portats a la pràctica fins avui.

Creiem que pot haver contribuït a aquesta manca d'eficàcia la visió, tal volta excessiva, de l'amplitud i caràcter de la novella institució. Al nostre entendre, en matèria d'intervenció moral i d'educació ciutadana, cal al nostre país, més encara que una actitud innovadora presa des d'un camp oficial, una continuació i afermentament en ell d'assaigs i empreses, ja iniciats per la bona voluntat particular i per la lliure associació, assegurant els resultats d'elles, i posant-los

a cobert de les alternatives i contingències que resulten del lligam massa estret amb una vocació personal i en general amb la vida d'un home. Estem convençuts que en aquesta esfera poc limitada de les creacions morals, l'home és el tot, i cada obra viva té darrera d'ella el florir enèrgic d'un esperit individual; però no és menys cert que, sense un acolliment i una asseguració normals del resultat d'aquelles energies, la major part d'elles són condemnades a un resultat efímer i poques premiades amb una perpetuació. L'experiència confirma aquestes asseveracions amb còpia d'exemples.

La doble convicció anterior sembla, doncs, aconsellar-nos, en el moment de voler portar a la pràctica el projecte que ens ocupa, que precisem les línies del mateix dins els límits d'una caracterització també doble: d'una banda, renunciant el títol d'Institut, renúncia que té també l'avantatge de constituir una manera de lliçó contra el prurit periòdic i imitatiu, tara d'alguns aspectes de la vida intel·lectual i moral catalana; i, d'altra banda, constituint la novella institució donant entrada dins ella a les figures més representatives de les múltiples iniciatives d'ordre moral i d'educació general que, produïdes espontàniament fins ara, trobaríem en l'organització projectada fermament i autoritat.

En aquest sentit, i prenent exemples il·lustres, imaginem una Junta que, sota el nom de Comissió d'Educació General i secundada per una petita oficina, de complexitat mínima i d'actuació permanent, comprengué les següents representacions:

a) La de la més gran obra d'educació popular que s'hagi emprès espontàniament a Catalunya, que és la de la música coral, que ha continuat els esforços de Clavé. Sembla que la representació més característica d'aquest ordre d'esforços designa D. Lluís Millet.

b) La de les iniciatives més o menys descaminades i amb caràcter mediocre de vegades, però interessant pel seu origen i pel que segurament podrien produir d'esforç instructiu de classes treballadors o rurals, condensades en obres de casinos, ateneus, grups, etc. Un congrés d'institucions d'aquest ordre està anunciat per reunir-se a Barcelona. Generalment es considera caracteritzat dins aquest ordre d'esforços D. Francesc Layret.

c) El cooperatisme constitueix una altra força social d'indiscutible influència, molt interessant per la direcció de les seves energies.

S'ha caracteritzat com a promotor i consultor d'aquestes empreses socials D. Francesc Ripoll.

d) La cooperació ha pres a voltes, i dintre dels principis socials i plans professionals seria desitjable que prenguéssim sempre un aspecte professional que associa els homes dins els límits d'un ofici o art. De tothom és sabut que els gremis constituïren una gran força durant l'Edat Mitjana i que el sindicalisme contemporani ressucita algun dels aspectes d'aquella actuació. Com obra general ningú no regatejarà la primacia entre les institucions de la nostra terra al Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria del qual ha estat l'ànima l'actual Conseller de Barcelona Sr. Puig i Esteve.

e) No cal oblidar les obres d'educació professional, centrades en associacions molt poderoses i justament elogiades; en aquest aspecte, així com en el que el lliga amb els problemes tan actuals de la professió i de l'educació femenines, l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dona s'ha fet lloc d'honor. És conegut de tothom que l'ànima d'aquesta institució és D.ª Francisca Bonnemaison Vda. de Verdaguer.

f) La qüestió sanitària i la propaganda higiènica figuren entre els objectes assignats a la institució per l'acord de què és filla. L'avenç d'una iniciativa en aquest ordre de coses ha situat al fons dels serveis tècnics del paludisme el Dr. D. Gustau Pittaluga, Professor a la Universitat de Madrid. Com que aquests serveis ja es troben generalment en fase en què l'estudi científic previ ja està terminat i podem pendre tot seguit una acció social i d'educació general, valdria segurament la pena de saltar per damunt dels inconvenients que l'absència natural pugui portar, per no privar-se dins la Comissió de les llums d'una persona competent com el Sr. Pittaluga.

g) No pot faltar en una institució d'aquest caràcter la presència continuada d'una forta inspiració funcional, no solament difosa través de les competències, que d'això els noms anteriors ja són prou garantia, sinó especificada en una memòria de designació representativa. Diferents circumstàncies suggereixen en aquest punt el nom del Sr. Folguera i Duran, President de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

h) No podia faltar a aquest quadre general de representacions la de l'instrument capital de difusió i propaganda dins la societat

moderna, representat per la premsa. En alguns aspectes ella ha ajudat ja poderosament a la constitució moral del nostre poble, especialment per obra dels publicistes que han consagrat una vocació especial a tractar de les qüestions ètiques. Entre aquests figura en lloc d'honor per la constància i tecnicisme en la realització dels propòsits i per l'alta d'esperit que el caracteritza, el Sr. D. Ramon Rucabado.

Caldria afegir a aquest nombre de Membres, com a Membres nats, el President de la Mancomunitat i el Director d'Instrucció Pública i ajuntar-hi un Secretari, en l'elecció del qual hauria d'atendre's principalment a circumstàncies personals ja tècniques.

De conformitat amb les notes anteriors, tenim l'honor de proposar al Consell Permanent l'aprovació de les següents Bases:

1.ª Es crea, als objectes designats en l'acord de creació d'un Institut d'Educació General, una Comissió d'Educació General, inclosa en el Departament d'Instrucció Pública de la Mancomunitat de Catalunya.

2.ª Són designats per formar la mateixa el President de la Mancomunitat i el Director d'Instrucció Pública, com a Membres nats, i els Srs. D. Lluís Millet, D. Francesc Layret, D. Francesc Ripoll, D. J. Puig i Esteve, D.ª Francisca Bonnemaisn Vda. de Verdaguer, D. Gustau Pittaluga, D. Manuel Folguera i Duran i D. Ramon Rucabado.

3.ª La Comissió instal·larà la seva oficina en els locals del Departament de la Direcció d'Instrucció Pública de la Mancomunitat i disposarà enguany de la quantitat de 5,000 pessetes, a càrrec de la partida 117 del Pressupost vigent.

(En sa reunió del dia 16 de maig de 1918 el Consell Permanent de la Mancomunitat aprovà l'anterior dictamen presentat per la Direcció d'Instrucció Pública i acordà les Bases en ell establertes.)

INFORME DE LA DIRECCIÓ D'INSTRUCCIÓ PÚBLICA SOBRE LA CREACIÓ D'UNA ESCOLA D'ALTS ESTUDIS COMERCIALS, PRESENTAT AL CONSELL PERMANENT DE LA MANCOMUNITAT EN SA REUNIÓ DEL 7 DE FEBRER DE 1918.

En el projecte d'organització dels estudis comercials aprovat per l'Assemblea de novembre de 1916 és prevista la fundació d'un nucli central d'estudis destinat sobre tot a la formació del personal docent, i a la vegada a constituir un primer germen d'una futura gran Escola d'Alts Estudis Comercials, somni ja no massa recent d'algunes entitats econòmiques barcelonines i de molts estudiosos interessats en el desenrotllament tècnic d'aquest ordre de coneixements.

És natural que una empresa així no pugui portar-se a terme tota d'un cop i apareixent a la realitat ja completa i armada, com Minerva eixint de la testa jovina. Més; nosaltres creiem que per la realització acabada, la Mancomunitat haurà de recabar la cooperació d'aquelles entitats i escoltar atentament cada una de les proposicions i projectes que se li portin provenint de l'experiència real de les necessitats que vivament experimenta el nostre comerç, en vista del seu progrés i expansió. Aquesta cooperació serà demanada de seguida i començats immediatament els treballs per la preparació de un resultat digne d'una Barcelona metropolitana. Mes, al costat d'això, una part de la tasca es presenta com d'immediata urgència: la de l'al·ludida formació del personal que serà molt de pressa necessitat per la implantació de les Escoles locals de Comerç a diferents pobles de Catalunya. A aquest objecte immediat destina l'Assemblea de la Mancomunitat en el pressupost vigent la quantitat de 30,000 pessetes.

Es comprèn l'impossibilitat d'atendre amb això al cicle complet dels estudis comercials, l'amplitud dels quals podia estendre's des del coneixement tècnic de cada producte fins a les més elevades complicacions econòmiques i jurídiques de la política mercantil. No obstant, ben examinat el quadre de disciplines que comprenen les institucions d'aquest ordre més complexes, fins les que poden pendre als nostres ulls el caràcter de veritables models com l'Institut Superior de Comerç d'Anvers, l'Escola Superior de Colònia, les Facultats de Comerç de Berna i Lausana, o l'Universitat Comercial Luisi Boccone, de Milà, sempre resulta, que la profusió d'estudis que elles comporten pot

sistematitzar-se i distribuir-se entorn d'uns quans nuclis de disciplines centrals. A part deixades les estribacions que naturalment cada matèria comporta i els estudis auxiliars que poden afavorir-la, tot ensenyament comercial es xifra en rigor en uns quants cicles: el d'adaptació i especialització de les ciències físiques i naturals a les necessitats del comerç; el d'adaptació i especialització de les ciències matemàtiques a aquestes mateixes necessitats; el que es refereix a la geografia i les ciències que tenen el caràcter de morals i humanes, comprenent en aquest mateix cicle els estudis econòmics i els jurídics; els de la tècnica comercial estricta, amb les qüestions d'organització i procediment; el dels coneixements industrials i en general tecnològics, que poden interessar als comerciants i, per fi, l'estudi dels idiomes i de les literatures a ells lligades.

Al costat d'aquestes necessitats d'ordre general, en alguns països se'n presenten d'altres relacionades, bé amb la situació expansiva dels mateixos, fent necessària una major atenció respecte d'ordres determinats d'estudis, els quals se separen així, no per raó teòrica, sinó per convencionalisme pràctic, del nucli central corresponent (per exemple els estudis de colonització), bé, al contrari, per un estat d'endarreriment del país de què es tracta, que provoqui la necessitat d'una protecció oficial i d'una especialitat docent respecte d'ordres determinats de matèries, moltes veus han estat en el nostre país conformes per reclamar aquella protecció i aquesta especialitat per els estudis bancaris per exemple; es diu, i sembla malaventuradament cert, que la Banca catalana no es troba avui en el nivell de facilitats i de tecnicisme que exigiria la competència internacional en aquest punt.

Compte hagut d'aquestes consideracions, de la limitació de les nostres possibilitats actuals i de l'objecte immediat al qual s'adreça l'esforç que plantegem avui, la solució del problema d'organització es presenta tota indicada: creiem que el nucli central d'estudis comercials ha de compondre-se d'una suma de cinc o sis centres més reduïts, comportant cada un la totalitat d'un ordre d'estudi cristallitzat entorn de les càtedres respectives i estesos demés a través d'altres òrguens o instruments de formació, com museus, biblioteques, arxius, laboratoris, etc., que completin i estenguin l'acció investigadora i docent d'aquella. En altres termes, la nostra institució central d'estudis de

comerç vindria constituïda per uns quants seminaris, on a la vegada es formés el personal de les Escoles locals immediates i es preparés la futura complexitat de la gran Escola, en l'implantació completa de la qual no pot pensar-se avui.

Un aspecte de la institució relatiu a la ciència escolar de la mateixa vindria a allengir la nostra preocupació sobre el problema de la integritat de l'ensenyament: el personal d'alumnes podria ésser pres entre els ja titulars de les Escoles de Comerç de l'Estat. Això permetria de partir del supòsit que en un gran nombre de matèries, les llengües entre elles, aquells ja estan provistos de la preparació mínima que es pot exigir. Descarregada així la tasca de la part de preparació elemental, podria ja entrar-se desseguida en el terreny de les especialitzacions.

Així concebudes aquestes, l'estada dels alumnes a la institució central, es xifraria en una duració de *dos anys*. Durant ells i després d'un examen d'ingrés haurien aquests d'estudiar intensivament una o vàries de les especialitats estatuides en l'Escola. Arribada la suficiència en elles, el professor estendria el certificat corresponent, el qual donaria dret a la docència dins l'ordre corresponent de matèries en les Escoles d'Alts Estudis. L'aprenentatge en aquestes especialitats podria simultanejar-se amb una preparació general científica, pràctica i pedagògica fornida per altres centres ja existents (per exemple, Museus d'Història Natural de Barcelona, Laboratori de Química, Seminari de Pedagogia constituït per l'Institut).

Estudiat l'assumpte i atesos els diferents punts de vista indicats en l'anterior exposició de motius, creiem que els nuclis o Seminaris que pròpiament formarien el centre d'Alts Estudis Comercials, cristallitzat cada un entorn d'una càtedra podrien reduir-se als següents:

Un per la Geografia, l'Etnografia i la Colonització.

Un altre per al reconeixement de productes i examen de les transformacions.

Un tercer per als problemes de la Banca i de l'activitat financiera internacional.

Un quart per als estudis sobre l'organització interior de les empreses mercantils.

Per últim, un nucli per als estudis de transports, aranzels, política duanera i en general, economia comercial.

La primera càtedra es completaria per un Museu geogràfic, un Arxiu cartogràfic i de fotografies dels països, etc.

La segona per tots els instruments necessaris per a l'estudi de la Mercologia en general, dels materials i les indústries naturals, de les indústries agrícoles, de la Tecnologia i de la Manufactura dels productes. Aquest Centre podria relacionar-se amb els Laboratoris de Química i de Física ja existents i amb els centres docents de l'Escola Industrial i haurà de contenir també un Museu de productes mercantils.

Els estudis de Banca s'estendrien als de Borsa, sistemes monetaris, Segurs, etc.

En el Centre dedicat a les qüestions d'organització interior entrarien també els estudis de comptabilitat, tècnica de la mateixa, organització d'empreses i societats, administració en general i en termes generals els derivats de les ciències exactes, prenent, segurament amb avantatge, el caràcter pedagògic d'una Oficina experimental.

Per últim el quint centre constituïria pròpiament el Seminari per els estudis econòmics amb extensió als de Dret mercantil, Dret internacional, Tractats, Aranzels, Duanes, Fires, Mercats, Exposicions, Ports francs, Zones neutrals, Dret marítim, Transports, Comunicacions en general, etc.

Una organització administrativa molt simple (Direcció i Secretaria unipersonals) representaria l'unitat acadèmica de l'Escola.

La selecció de Professors per a cada un d'aquests Centres presenta certament alguna dificultat. Es pot pensar aquest cop (i salvat sempre el principi general mantingut per nosaltres en altres ocasions) en un recrutament per concurs i en un nomenament temporal. El tipus de retribució podria ésser l'adoptat en casos semblants que gira entorn de les 3.000 pessetes anuals. Ens creiem en el cas d'indicar la conveniència estreta de facilitar la preparació per les primeres etapes de l'obra educativa a començar, per mitjà d'alguna pensió d'estudis, que permetés de completar l'informació, que els instruments de treball situats actualment a Barcelona no permeten. Sobretot els estudis de Geografia, Etnografia i Colonització es troben en aquest cas. Sobre altres, especialment els d'organització mercantil ja ens trobem amb l'excel·lent cooperació de la Diputació de Barcelona que té actualment concedida una pensió per aquest objecte. Però la durada d'aquesta

pensió hauria d'ésser breu en el cas present, perquè interessaria (sobretot en vista de la preparació de personal per les Escoles locals de Comerç) que la institució formadora del personal pogués ja entrar en activitat el pròxim primer de novembre.

BASES DE L'ESCOLA D'ALTS ESTUDIS COMERCIALS

1.ª S'implanta per son funcionament des del primer de novembre pròxim, una Escola d'Alts Estudis Comercials, formada per als ensenyaments sobre les següents matèries: Primer: Geografia, Etnografia, Colonització. Segon: Estudi científic dels productes mercantils i de llurs transformacions. Tercer: Matèria bancària i estudis anexos. Quart: Organització d'empreses mercantils. Cinquè: Economia comercial i estudis derivats.

Cada una d'aquestes matèries serà professada en una càtedra, la qual tindrà per annexos els òrguens i instruments necessaris per la més gran eficàcia pedagògica de la mateixa.

2.ª El treball en cada un d'aquests centres especialitzats serà intensiu, devent Professor i Alumnes destinar a les tasques del mateix, no solament lliçons d'ordre oral sinó treballs de Seminari i altres, en sessions no inferiors a tres hores per dia. Dirigirà, a més, el Professor, els treballs d'investigació que hauran de realitzar els alumnes. La presentació d'un d'aquests treballs, de la part de l'alumne, a la fi dels seus estudis, serà condició per obtenir el títol corresponent.

3.ª S'ingressarà en l'Escola en virtut d'un examen que versarà sobre les matèries que comprèn l'ensenyament mercantil ordinari en les Escoles d'Estat. Ulteriorment seran dispensats d'examen els titulars de les Escoles locals de Comerç creades per la Mancomunitat de Catalunya. El nombre de places d'alumnes a proveir cada any per examen d'ingrés serà limitat a quinze.

4.ª Els estudis en l'Escola duraran dos anys en els quals els alumnes seran inscrits, per elecció llur, a una o vàries especialitats de les professades en aquella. Al mateix temps vindran obligats a cursar nocions de disciplines pedagògiques en els Seminaris creats per l'Institut d'Estudis Catalans i aquelles altres matèries científiques.

que s'estipulin en quadre proposat pel Professor de la matèria al Consell de la Mancomunitat de Catalunya i aprovat per aquest.

Al finalitzar els dos anys serà lliurat pel Professor corresponent un títol acreditatiu de competència.

5.ª Aquests títols seran exigits per la Mancomunitat de Catalunya per optar al Professorat de la part especial en les Escoles locals de Comerç i ulteriorment en la mateixa Escola d'Alts Estudis Comercials. Aquest dret s'entén referir-se a les disciplines compreses dintre de la mateixa especialitat a què el títol es refereixi segons precepte que dictarà oportunament el Consell de la Mancomunitat. També es gestionarà que la Mancomunitat de Catalunya i les Diputacions de les Províncies Catalanes, així com els Ajuntaments que vulguin adherir-se a aquest aspecte del projecte, exigeixin a l'avenir la possessió del títol corresponent a tots els aspirants als càrrecs administratius d'aquelles institucions que suposin coneixements comercials, sempre segons especificació oportunament publicada.

Mentre que no existeixin titulars de l'Escola d'Alts Estudis Comercials les places de Professor en les seccions especials de les Escoles locals de Comerç no podran ésser proveïdes sinó a títol interí.

6.ª El Professorat de l'Escola d'Alts Estudis Comercials serà proveït per concurs i per terme de tres anys. La retribució anyal de cada Professor serà de 3,000 pessetes. Cada Professor tindrà al seu càrrec una sessió per dies alterns amb cada un dels alumnes dels dos cursos que componen l'ensenyament total de l'Escola. Hi haurà, a més, en l'Escola un Director, que podrà ésser o no Professor de la mateixa, i un Secretari que no formarà part del Professorat.

(Sessió del Consell Permanent de la Mancomunitat, del 28 de febrer de 1918.)

NOMENAMENT DEL CLAUSTRE DE L'ESCOLA D'ALTS ESTUDIS COMERCIALS

En sa reunió del dia 1 d'agost de 1916, el Consell Permanent de la Mancomunitat, en virtut de les Bases d'organització de l'Escola d'Alts Estudis Comercials, que aprovà en sessió del dia 26 de febrer

DOCUMENTS I INFORMACIONS

de l'esmentat any, acordà nomenar, amb caràcter interí, per a formar part del professorat els Srs. Don Joan Palau i Vera, Llicenciat en Filosofia i Lletres, Professor a l'Escola Superior de Bibliotecàries, pensionat de la Mancomunitat per estudis de Geografia Comercial a Suïssa, per als cursos de Geografia, Etnografia i Colonització; don Rafel Cusi, doctor en Farmàcia, antic pensionat a Alemanya de la Junta d'ampliació d'estudis, per als cursos d'estudi científic dels productes mercantils i de llurs transformacions; don Pere Gual, Professor de l'Escola de Comerç de Barcelona en els cursos de Matèria Bancària i estudis annexos; don Ferran Boter, Professor mercantil, Professor a l'Escola de Comerç de Santander, ex-pensionat de la Diputació de Barcelona, per als Cursos d'Organització d'empreses mercantils, i don Miquel Vidal i Guardiola, advocat, Professor a l'Escola de Funcionaris, Director de la Revista «Economia i Finances», per als cursos d'Economia Comercial i estudis derivats.

Acordant també el Consell nomenar pel càrrec de Director el senyor Vidal i Guardiola, i pel de Secretari el senyor Alfons Maseras, Professor Mercantil.

LLIBRES

WOODROW WILSON: *The State: Elements of Historical and Practical Politics* (1889). *History of the American People* (1902). Traducció francesa. Bossart, Paris, 1918.

La tasca literària de Woodrow Wilson, comprenent diversos aspectes — polític, com l'expressat en els llibres de l'epígraf; literari, com en *Mere literature, and other Essays*; històric i en el filosòfic, — permeten de situar la tasca d'aquest home d'Estat en unes pàgines destinades a estudiosos.

Així, prenent de l'actualitat el caire de l'interès i ultrapassant, però, l'anècdota, contemplem en la tasca integral de Wilson aquest aspecte d'home de ciència, de President a la Universitat de Princeton, esdevingut, no-res-menys, d'actualitat per les traduccions recents de varis llibres de l'home d'Estat americà.

Remarquem, en primer lloc, que Wilson, com a home de cultura se situa en front de la ciència fragmentària, superficial, practicista del vuitcents. Ell sent, contràriament, la universalitat de la cultura i, per tant, en la seva funció professoral aspira a restablir el sentit de tradició, que fa dels temps diversos manifestacions d'un mateix esperit; vol unir en la cultura els temps d'avui amb l'antiguitat clàssica.

Wilson, consagrat a la tasca de formació espiritual de la joventut abans que a la de regir l'activitat política del seu poble, enuncia en un discurs universitari les temors que li produeix el que ell nomena *esperit científic del nostre temps*. «Jo erro molt — diu, — si aquest esperit no està a punt d'oferir-nos un mal servei i d'emmenar-nos a una decadència greu. La ciència ha nodrit en nosaltres un esperit de recerca i de menyspreu pel passat; ens ha fet esdevenir crèdols a totes les promeses de progressos ràpids, a totes les panacees, la ciència ens ha fet creure en la virtut de tota cosa nova. La filosofia ens ha dut l'agnosticisme; en política, l'anarquia científica...»

No gens menys, quan a Amèrica és feta aquesta confessió de fidelitat a les lleis eternes, quan és reclamat per un americà el retorn a la cultura clàssica, *l'esperit científic del nostre temps* guanya encara el favor de classes europees mitjanament il·lustrades, tot dominant també en esferes més altes, i en quedar consagrat en un nom, en concretar-se en un mot la seva significació diversa, és apel·lat *americanisme*.

Wilson —descendent de vella família puritana, hereu d'un sentit de rectitud i autoritari en la constitució social, sentit d'ordre agermanat amb l'esperit liberal anglo-saxó i amb el caràcter de la creixent democràcia americana — ens dóna primerament en un llibre, fruit dels seus estudis fins als vint-i-tres anys, la seva concepció de l'Estat.

Bo i fonamentant-se en dades històriques i en la realitat present, basteix un Estat en el domini de les idees aquell qui, més endavant, d'un Estat existent n'assolirà la jerarquia íntegrament representativa.

Ell —home de sentit conservador primerament, evolucionant més tard vers un partit de democràcia radical, partidari, però, sempre d'una concentració autoritària de poders — diu en la seva primera obra: «La característica essencial de tot Govern, qualsevol que sigui la seva forma, és l'autoritat. En cada cas hi ha, d'una banda, els que governen, de l'altra, els que són governats. I l'autoritat dels qui governen, directament o indirectament, descansa sempre damunt la força.»

La base de governament és, per tant, en la concepció wilsoniana, essencialment la mateixa que en l'Estat antic. Una diferència hi ha, però, entre aquest i el modern que imprimeix caràcter a la política dels nostres temps. En el mateix llibre — *The State: Elements of Historical and Practical Politics* — resta assenyalada aquesta transformació assolida en l'era moderna. «El governar — està escrit — ja no descansa necessàriament damunt la força declarada. Els despotismes militars són de jorn en jorn més rars i precaris... Els pobles formen nuclis la puixança de consentiment o d'oposició dels quals és immensa; la força de les majories és la innovació de les societats modernes, i l'art de l'home d'Estat deu ésser avui de desvetllar, de suscitar, de dirigir aquesta força novella.»

Deu anys més tard de la publicació d'aquest llibre, Wilson és

crídat a la Universitat de Princeton — una de les més antigues d'Amèrica — per tal de professar en una càtedra de Jurisprudència.

L'actual President comença — i és, certament, un bell exemple als polítics de tots països — la seva carrera política des del seu lloc universitari.

Ja aleshores la tasca directament rectora de la cosa pública sembla atreure'l; mes ell per a donar-se a conèixer consagra activitat i fe a l'estudi dels alts problemes que la pedagogia planteja a la societat i a l'Estat moderns.

En comunicacions a congressos, en discursos, en diversos articles apareguts a les revistes d'estudi, Woodrow Wilson exposa quina és, al seu entendre, l'orientació que la cultura té de pendre en les nacions modernes i, concretament, en el seu país.

En la concepció wilsoniana sorgeix, a costat de les persones físiques, un ésser moral amb plana substantivitat: l'ésser col·lectiu, no pas format, com en les velles teories liberals, de la summa d'individualitats físiques, ans tenint per si personalitat i consideració plenes. En aquest sentit la missió que, segons ell, escau a les Universitats és, d'una banda, en consonància amb les seves idees d'assabentament en el passat, en els llibres i en les doctrines eternes dels temps clàssics i, d'altra banda, amb els exemples, amb el sentit de tradició nacional.

En el tema d'un discurs universitari pronunciat l'any 1896 trobem clarament expressada la concepció wilsoniana de la finalitat essencial dels instruments de cultura, destinats a una funció més alta que a la de simple utilització individual: «Princeton al servei de la nació». En ell expressa la fidelitat a la llei antiga i l'utilíssima disciplina que hem de cercar, nosaltres moderns, en les llengües i cultura clàssiques. És en aquest discurs que hom troba un paràgraf que sembla talment disposat a efectes autobiogràfics. Deia l'actual President, Professor a Princeton: «Algú, per ventura, s'estranyarà que jo demani que l'antiga disciplina, que el vell record dels temps que foren, que el vell endegament tradicional, que la vella fidelitat al passat, siguin conservats com la millor preparació per als homes que deuen ésser capdavanters en els temps de conservació social?»

Tot just deu anys abans d'ésser elegit President, Woodrow Wilson és elevat a una altra Presidència, distinta, certament, de la de l'Estat.

Malgrat les diverses revelacions com a polític en els seus anys de professorat, la seva tasca continua plenament dins l'esfera universitària: l'any 1902 assoleix a Princeton la presidència. Un dels seus biògrafs, Daniel Halévy, ens descriu què cosa és una presidència d'Universitat als Estats Units d'Amèrica, amb els mots següents: «Aquestes grans corporacions lliures, les Universitats americanes, no són pas regulades segons lleis uniformes. Elles mateixes es donen llurs lleis; són, per tant, autònomes. Existeixen per si mateixes com una societat financiera, com un trust industrial; tenen llurs rics protectors que aporten els diners, i són, en certa manera, els accionistes de l'*afer*. Aquests protectors formen un Consell; el qual Consell nomena un cap: és el President de la Universitat. Els consellers deixen al President poders amplíssims, per ço com aquesta és la tradició americana, per ço com molts d'ells són homes de negoci i saben que la llibertat, la responsabilitat del cap és la condició de tot èxit. Un President d'Universitat, educador de cinc mil o sis mil joves, senyor d'un domini reial, d'escoles, de museus, de terres, exerceix una mena de magistratura espiritual, que el fa comparable als bisbes de la vella Europa.»

Wilson, per tant, abans que per la jerarquia política suprema, abans i tot que pel governament de New-Jersey, passà per la jerarquia espiritual de què Halévy ens parla.

Des d'ella pugnaria amb la més gran fermesa per a imposar la seva concepció de la Universitat i de la missió que li és reservada. Aquest seu afany de tant de temps, hagué d'ésser el tema que elegia pel seu discurs inaugural, discurs en el qual trobem aquests mots: «La Universitat té de fer, dels homes que rep, alguna cosa més que homes d'ofici, que professionals hàbils. Té de ductilitzar els llurs esperits, engrandir llur visió; té de fer de manera que es produeixi en ells un excés d'activitat intel·lectual que els inciti a eixir del cercle de llur professió, a interessar-se per les grans esferes en les quals es troba enllaçada la llur vida, que faci d'ells ciutadans ensems que professionals, que elevi llurs ànimes i que les ennobleixi. Un lliure capital espiritual, veu's aquí el que necessita principalment el món, un lliure capital sempre disponible per a novelles empreses, espirituals com materials, que assegurin el progrés de la raça i serveixin d'ajut a l'home per a una vida nova.»

Aquesta virtut, essencialment de disciplina mental, la cerca Woodrow Wilson, seguint fidel a la convicció de tota la vida, en la doble iniciació en les llengües clàssiques i en l'estudi de les matemàtiques.

En els temps que ocupà la presidència universitària, ultra assenyalar aquesta orientació espiritual, curà de l'organització de la Universitat, posant tot l'esforç a convertir-la en instrument de la més alta eficàcia; ell fa que sigui un mitjà de vida escolar integral; modifica els mètodes d'estudi; destrueix els agents neutralitzadors en l'esperit dels escolars de l'eficiència universitària i redueix els alumnes per la intencionada desaparició dels clubs, al còs de la Universitat.

En tot, l'home de voluntat, l'home intel·ligent deixa la seva empremta; però, passats uns set anys de la seva presidència a Princeton, uns nous vents torcen la seva activitat: Wilson se sent a cada instant més atret per la vida de política activa.

Al mateix temps, a la Universitat de Princeton li era ofert un donatiu equivalent a dos milions cinc cents mil francs; però imposant el donador condicions que Wilson considerava inacceptables, decidí el refús de l'oferta. Deia tot valentment, en justificar-lo, «És que, en el moment en què el país té l'esguard fixat en nosaltres com a homes que prefereixen les idees al mateix diner, anem a batre'ns en retirada tot dient: Després de tot, ens hem equivocat: preferim els diners a les idees?»

Wilson reeixí en el seu propòsit. Aviat, però, topà amb una nova oferta que sextuplicava en valor la primera, la qual fou, amb aquest motiu, renovellada. Wilson preveié la desfeta...

Aquell any mateix era promogut al governament de New-Jersey.

Tres anys més tard, 1912, va per primera volta en candidatura per la presidència dels Estats Units.

Aleshores, certament, la ideologia wilsoniana dóna un tomb. En una interview declara a Ida M. Torbell: «En política soc un pragmatista. El meu primer pensament és: això donarà resultat?...»

En aquest any 1912, Woodrow Wilson fou elegit President de la gran República Americana. — MARTÍ ESTEVE.

GRAMÀTICA CATALANA, per POMPEU FABRA. CURS MITJÀ. Publicacions de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, Editorial pedagògica. 1918.

L'autor d'aquest tractat didàctic elemental de les formes del llenguatge dels catalans escriu al davant del text un advertiment digne d'esmentar. Diu aquest advertiment —adreçat als mestres, als deixebles dels quals no sigui habitual en llur dialecte una forma consignada en el llibre — que no totes les formes nominals, pronominals i verbals que existeixen en els diferents parlars catalans són admissibles en la llengua literària, i que ni totes les formes admissibles podrien ésser consignades en un curs mitjà, sinó tan sols les més generalment usades pels escriptors actuals.

Aquesta declaració prèvia és simptomàtica de tota una escola basada en els més seriosos estudis lingüístics, escola nada a l'escalf de l'Institut d'Estudis Catalans i particularment de l'obra de depuració del nostre llenguatge duta a terme per En Pompeu Fabra.

Els gramàtics del primer temps de la renaixença sofriren de l'inconvenient d'haver de treballar només que sobre una llengua antiga, prematurament estancada i sobre un parlar sollat de mil baixeses; llur tasca fou tan meritòria, i àdhuc tan necessària, com xorca d'immediates resultances. Els nostres gramàtics contemporanis han tingut com a matèria del seu treball, demés de l'esmentada, la producció d'un estol, reduït però, d'escriptors que han completat l'obra científica dels recollectors, obrint noves perspectives de pregonia catalanitat a les vies de l'estil i de l'expressió. Així a la selecció de mots i matisos de llenguatge, obligatòria de l'escriptor correcte i pulcre, responia una altra selecció que provenia de l'estudi de la formació i lliure desenrotllament de la llengua. Poetes i filòlegs han concordat sovint en les seves solucions, i així havem pogut veure un reviscolament tan ràpid del nostre verb per virtut de no ésser els nostres artistes del llenguatge exclusivament cultivadors de l'espontaneïtat ni els nostres filòlegs esclaus de fórmules i prejudicis científics.

Si d'això darrer havem tingut una clara visió, bé era del cas que ara que la llengua comença a recobrar caires definitius de la seva personalitat, hom pensés seriosament en la nostra darrera generació,

a fi que tingui al costat de la seva fretura de retrobança espiritual l'instrument adequat per assolir-la.

Per virtut de l'obra meritíssima de l'A. P. de l'E. C. començarà a penetrar més pregonament la imatge sagrada de la nostra parla a l'Escola i hi penetrarà amb la faç novament raguda, amb l'expressió polida i gentil — senyal de la seva gentilesa secular i pregon — com polida i gentil és aqueixa graciosa i simple coberta que enclou l'elegant exposició que fa En Fabra del complex, tecnicisme gramatical, a base del nostre llenguatge. — E. V.

REVISTA DE REVISTES

EL JUEGO Y LA FORMACIÓN DE LOS HÁBITOS Y DEL CARÁCTER, SEGÚN H. S. CURTIS. *Boletín de la Institución libre de enseñanza*. Madrid, septiembre y octubre 1918.

L'autor dóna una síntesi de la part de la obra de Sir Henry S. Curtis «Education Thzough Play» que es refereix a l'educació de l'habitud i del caràcter per mitjà del joc, considerant que el pensament infantil es mou normalment en el món del joc que és el seu món real. L'infant actua jugant, és a dir, la seva riquesa d'experiments, la seva consciència del món, va formant-se per mitjà dels jocs amb els seus companys. Les adquisicions que l'infant anirà fent, solament li seran de fàcil assimilació si li arriben amb apariència de joc. A l'esbargiment es on l'infant practica la concepció que s'ha format del bé i del mal, seguint els ensenyaments que hagi rebut. Per això, diu Curtis, encara que el nen sàpiga què cosa és ço que té de fer-se, no vol dir que ho faci. I així, afegeix, l'infant no diu pas la veritat perquè sap que la mentida no està bé. Per fer eficaç el precepte, cal que impressioni al subjecte molt profundament; quan té d'aplicar-se per comparació el precepte resulta absolutament ineficaç. Per això ell concedeix més valor als ideals positius que poden ésser copiats directament, és a dir, considera excel·lent la valor de l'exemple viscut.

¶ Fa notar la diferència entre el joc (durant el qual la naturalesa emotiva de l'infant és activa) i el lleure, el qual no hem de confondre amb el joc. Ja havem dit les excel·lents qualitats d'aquest per al desenvolupament de l'activitat emotiva infantil. Curtis afirma que un infant pot jugar impunement amb companys que serien perillosíssims en el cas que passés amb ells una estona de lleure. Tots els vicis de infantesa els desenvolupa el lleure i tot ço que previngui aquests moments inactius, prevé també el vici. I aquesta missió transcendental del joc és la que ha donat importància als problemes dels camps infantils de divertiment on els nens poden passar les hores vagatives quan l'Escola es tanca. Assenyala els efectes noïbles del lleure, que engendra la vagància i provoca la recerca d'una vida fàcil, que trobem en la mendicitat, el joc, el robatori o qualsevol dels mitjans immorals de procurar-se la subsistència. Fa sobresortir la importància de l'esbargiment si convenim amb Kidd, que les nacions que sobreviuran no es determinaran pel grau intel·lectual o físic, sinó per la seva rectitud moral.

Tot joc és una conducta social. En el joc, el nen que és un agent lliure, no subjecte a la tutela dels preceptors, manifesta el seu caràcter actuant independentment, segons les indicacions del seu esperit. En el joc l'interès del nen es desplega en tota la seva intensitat i mostra amb nuesa les seves característiques.

Referint-se al problema de la direcció del joc, assenyala l'aventatge de introduir-hi un govern, car altrament és freqüent la visita d'altres infants que fumen, blasfemen i expliquen contes deshonestos. Un camp sense govern, doncs, no està en veritat sense direcció, sinó que de fet la tenen aquests jovenets extraviats que sembren la mala llavor entre els altres. Demés encara, el perill de la barreja de sexes és imminent i les conseqüències immorals que se n'esdevenen poden ésser nocives.

El director d'un camp no té de fer sinó organitzar els jocs, però la llibertat de l'infant no es minva en res. Recomana que la direcció sia donada a una persona culte, perquè els nens, moguts de l'instint d'imitació, es procurin unes habituds polides. Demostra l'eficàcia d'aquest sistema, el tracte amb els nens que juguen en els Kindergarten per la distinció que hi podem notar.

L'eficàcia del joc sobre l'expressió dels impulsos impetuosos és

decisiva. El comte de Meath deia fa quaranta anys que el problema del crim és un problema d'atletisme. El nen tancat unes hores dins la classe, es troba en la mateixa situació que es trobaria un salvatge en idèntiques condicions. Cal donar sortida a l'energia física que altrament s'acumula, i s'atrofia amb la manca d'ús. L'atletisme salvarà l'infant. Si no li procurem aquest remei per mitjà del joc, l'infant esdevindrà, malgrat son esforç, un delinqüent.

L'ús deplorable de blasfèmies i obscenitats, pot evitar-lo el director del camp de joc.

Així mateix cal reconèixer la influència decisiva de l'esbargiment en la voluntat. Els múscles són els seus orgues, els quals es fortifiquen i desenrotllen per mitjà de l'atletisme. Demés, tot bon joc porta en ell una educació instantània del judici. I l'ensenyament de considerar la derrota amb cara somrient, i assajar novament d'hure el guany posant el màxim esforç sense el desig de venjança sinó de superació, no pot ésser gaudit pels infants que juguin en un camp sense govern. La influència del director s'experimentarà en el sentit de la justícia, intervenint p. e., en l'ordre dels ocupants d'un gronxador, que sense la seva direcció seria ocupat pels nens més grans en perjudici dels petits que tinguessin dret, per torn, de gronxar-s'hi. Així mateix s'imprimeix en el seu caràcter l'honradesa, evitant les trampes en el joc. Les trampes són el recurs del feble, i cal guanyar sols per l'experiència i pel propi esforç.

Els perills del fumador prematur són, també, evitats. El cigar fa tornar el nen anèmic, pàl·lid, degenerat, influint directament sobre el cor i els pulmons. Exàmens físics efectuats a Yale durant molts anys han donat la capacitat pulmonar mitjana dels fumadors: 30 polzades cúbiques menys que els no fumadors. És el lleure que provoca en els nens el vici del fum. El joc organitzat evita el lleure, per tant, el vici. El nen fuma perquè veu fumar als companys que se li ajunten. Cal fer-li aprendre, això s'obté aviat, que per haver llorers en el joc, cal que s'abstingui de fumar.

Heu's aquí un altre perill que el joc evita: la beguda, perquè l'interès més intens dels joves, és el joc, per l'esperó del triomf i de l'admiració.

El temps escadusser motiva el planejament d'aventures dubtoses i la xafarderia obscena. L'energia s'exhaureix en la dissipació. Els jocs

procuren una fadiga sana que acaba amb un somni pregon. Jane Addams ha dit que el divertiment és més fort que el vici, i que sols aquell pot evitar aquest. Veiem a l'entorn nostre molts vicis que no són altra cosa que desigs de divertiment mal dirigits. Al cap d'un any d'obrir-se dins el West Park n.º 2 de Xicago, un petit camp de joc al West side, en el mateix quilòmetre del camp, es tancaven quatre cafès cantants.

Es, també en el camp de joc, que els infants obtenen una ampla saturació de democràcia. En el repartiment de càrrecs hom considera igual un nen ric que un nen pobre. L'equip elegeix el seu capità i es posa sota les seves ordres. És un simulacre de les organitzacions polítiques.

L'obediència a la llei, serà altra ensenyança que obtindran els infants en el camp de joc organitzat. Si el nen s'habitua a obeir les lleis del joc, sabrà demà reconèixer la necessitat d'acatar les lleis morals. En aquest aspecte, l'eficàcia del camp de joc ben dirigit ha estat reconeguda arreu. El Sr. Porter, en el seu informe sobre el tractat del treball a Buffalo, explica que un infant digué assenyalant un gros policeman que romania pacientment recolzat en un fanal: «Heu's aquí Old Battles, el policia. Ja no ens arrestarà, ara que tenim un camp de joc nostre. El camp és tan bo per ell com per a nosaltres.» «Per què?» — va preguntar-li el director. — «No veu que Old Battles estava prim com una cerilla quan ens tenia d'agafar per les nostres malifetes, i ara està com una bota perquè no te res a fer?»

La llealtat i l'amistat: heu's aquí un dels elements essencials que escampa el joc dirigit. El segon per la necessitat que hom no pot eludir, de procurar-se companys per al joc; el primer perquè com el joc es fa interessant no per cada jugador isoladament, sinó per tot el team, cal que l'infant es porti de manera correcta i no procurarà per tant de valer-se de trampes per procurar-se un guany que no l'honoraria a ell directament. — J. M. R.

FOREING TEACHERS IN ENGLISH SCHOOLS.—WHO SHALL TEACH FOREIGN LANGUAGE? — *Modern Language Teaching*.
Febrer i octubre, 1918.

Són diverses notes sobre la qüestió de la nacionalitat del personal destinat a ensenyar idiomes. En una moció presentada pel senyor

A. Hargreaves a la *Modern Language Association*, aquest opinava que els professors de llengües modernes en les escoles angleses haurien d'ésser de nacionalitat anglesa, en interès de l'educació, car podrien apreciar millor les dificultats que té un noi anglès en front una llengua estrangera. Fa notar que eminents pedagogs alemanys, han pogut experimentar que els nacionals — ben entrenats i documentats, naturalment, — han donat en el llur propi país millors resultats que els estrangers. Referint-se al report editat l'any passat pel Comitè de la *Modern Language Association* en favor de la col·locació d'anglesos en les càtedres de l'Universitat anglesa digué que era demanada també l'aportació de personal del país a les escoles. A França i Alemanya, no són admesos els anglesos a ensenyar en les escoles, i la instrucció en aquells països esdevé millor que en el nostre. Si això fan, per què consentim que professors alemanys i francesos expliquin en les nostres escoles? Nosaltres no podem obtenir els llurs millors professors, car aquests romanen en llur país. Les qualitats de molts dels que venen aquí consisteixen en l'habilitat de parlar la seva llengua mare. Els estrangers, sovintment desbanquen els nacionals perquè aquells són obtinguts amb menys despesa. Caldria, en resum, curar d'evitar aquest estat de coses.

El Sr. A. Richards de la Hackney School, manifestà la importància que el professor i el deixeble sien de la mateixa nacionalitat, corroborant les manifestacions de Mr. Hargreaves. Demés, els estrangers parlen el seu idioma intuïtivament. Per ensenyar eficientment una llengua cal haver-la estudiada analíticament. Hem d'encoratjar els anglesos a estudiar llengües estrangeres prometent-los que els serà evitada la competència estrangera.

Mr. Plunkett, lloctinent-coronel, declarà que les llengües estrangeres han d'ésser ensenyades per professors que tinguin bona oïda i bon accent. Els professors anglesos han d'anar pensionats a l'estranger.

El Sr. Ripman discrepà de l'opinió dels seus companys encara que en el fons està d'acord amb ells, ja que creia la resolució inoportuna, perquè serien tocades les susceptibilitats dels professors estrangers contractats que ensenyessin al país, els quals realitzen una tasca brillant. Reconegué que la tendència general està en concedir les càtedres d'idiomes estrangers a professors anglesos, però li dolia que

hom volgués tancar les portes als mestres estrangers precisament quan més n'és notada la manca. Aquesta podria subsanar-se ajudant els bons mestres que hi ha d'haver a Holanda i Suïssa, per tal que anessin a Anglaterra a ensenyar idiomes forasters.

La votació fou resolta a favor de la proposició del Sr. Hargreaves, qui, va respondre el parlament del Sr. Ripman, des de les pàgines de l'orgue de l'associació, al·legant que la solució del problema de la manca de professors no estava resolta cridant els professors de Suïssa i Holanda, sinó donant bons sous als mestres nacionals. — J. M. R.

L'HUMANISME NOVELL, per G. SARTOU. *Scientia*. Primer trimestre de 1918, fasc. III.

L'autor vol demostrar que és d'una necessitat absoluta abandonar l'ensenyament verbal així com funcionava abans de la guerra i concedir a l'ensenyament de les ciències un lloc molt més important del que fins avui en dia els ha estat donat. Hauran de dominar l'educació, diu. L'home del segle *xx*^e no pot lluitar bé amb les mateixes eines intel·lectuals que el del *xviii*^e. I només una iniciació científica seriosa pot aconseguir-lo, àdhuc a la comprensió de la natura, a veure les coses amb els seus propis ulls, a tenir consciència del seu paper en el món. Però cal que l'ensenyament de les ciències sia humanitzat. Si els estudis històrics i literaris resulten en conjunt més desinteressats que els estudis científics, no és menys cert que la ciència ofereix, ultra els aventatges materials, un camp immens per a l'exercici desinteressat de la raó. Els estudis científics són en realitat més rics en gaudis purament estètics que tots els altres. Ells ens revelen l'harmonia del món, l'absència de miracles; ens deixen acostar a la veritat en ço que és humanament possible; o, més aviat, ens ensenyen a concebre i desitjar la veritat d'una manera més elevada. Ens hem adaptat a la idea de no conèixer mai sinó relacions, i de no conèixer-les sinó d'una manera aproximativa. No tenim altres coses incognoscibles que les d'existència quimèrica.

Si tants d'homes estudien només les ciències per llurs aplicacions, i les exploten com uns financers sense escrúpols explotarien una mina, això és degut en gran part a les estúpides tradicions que, en certa manera, baniren les ciències del camp de l'educació.

Les ciències són esdevingudes tan complexes, que els savis han d'especialitzar-s'hi cada dia més. El mateix progrés de la ciència ho exigeix. Porta, nogensmenys, un gran perill; l'especialització excessiva, de la qual resulta després molt difícil alliberar-se, és tal volta la causa principal de l'empobriment de l'esperit científic. Els «literaris» treuen d'això bons arguments. A un home dotat de perseverància i de mitjana intel·ligència no li costa gaire d'esdevenir una autoritat mundial en un orde qualsevol, si l'escolleix a bastament estret. Moltes autoritats d'aquest gènere hi ha al món, i és massa cert que molt sovint no són homes veritablement cultivats. Són gent experta; però no sàvia.

Els «literaris» tenen raó quan diuen que estudis tan especials no constitueixen una educació, i que, si es despleguessin així, la ciència i la civilització acabarien per tornar-se contra elles mateixes. — L'únic medi de remeiar aquest especialisme inevitable és organitzar, més perfectament del que fins avui ha estat fet, l'estudi de les generalitats científiques, les teories essencials i els fets cardinals de cada ciència. Caldria, en resum, estudiar d'una manera pregonada totes les ciències, però prescindint de certs aspectes tècnics i insistint altrament sobre les relacions entre les ciències i els punts de vista comuns, i sobre l'estructura i l'organització del conjunt. Tals estudis enciclopèdics són perfectament possibles, perquè el progrés de la ciència ha posat al dia moltes de relacions novelles entre les seves diverses branques, i això ens permet d'esperar punts de vista més elevats d'on ens sia possible esguardar millor l'organisme dels fets i les teories.

El que fa apreciar la nostra ciència, no és tant això que sabem com la nostra manera de saber-ho; no ens importen tant els coneixements científics com l'esperit científic. Aquest esperit és essencialment desinteressat. Els vertaders savis estan inspirats del mateix idealisme que els millors «literaris», baldament sien llurs treballs infinitament més útils. L'únic medi d'acostar «els literaris i els científics» és una reforma radical de la història, la qual hauria d'ésser una història del progrés científic. L'estudi de la història de la ciència no sols fóra útil als historiadors, sinó que ho seria, encara més, als mateixos savis. Ella els guardaria de l'estretor d'esperit que resulta de l'especialització excessiva, els ajudaria a formar-se una visió clara i persistent de la significació de la ciència i privaria que aquesta

degenerés en un sistema de prejudicis o fórmules empíriques. Sobre-tot, contribuiria a atènyer el desinterès intel·lectual que és el millor fruit de la ciència.

En particular, els historiadres encarregats d'ensenyar la història general haurien de tenir una coneixença sòlida dels elements de totes les ciències. Només aquells qui poguessin realment comprendre la significança del progrés humà, gaudirien llicència d'ensenyar-ne la història.

Aleshores, i només aleshores, eixiríem de l'Edat mitjana. I només quan aquests historiadres imbuïts d'esperit científic —aquests novells humanistes— haurien tingut temps de formar una novella generació, els homes d'Estat, els presidents d'Universitats, els publicistes no serien ja més solament advocats, gent de lletres, aplegadors de mots; ans, serien homes coneixedors del món on viuen i acostumats a veure les coses així com són. — J. E.

LES TASQUES INTEL·LECTUALS DE LA DONA, per GINA LOMBROSO. *Revue des Nations Latines*, París, 1.er d'octubre de 1918.

Les senyoretas porten generalment a l'estudi una veritable intensitat d'aplicació i una gran perseverància. Però això no és sinó la manifestació de llur activitat; així llur gust es decanta més tost cap al virtuosisme o l'erudició, pura gimnàstica de memòria o de ploma qui res no té que veure amb la passió per a l'estudi, puix és possible aprendre, copiar, esmentar, catalogar, durant anys sencers, sense dependre la ombra més petita de pensament o reflexió. Moltes senyoretas creuen tenir passió per la música, i sovint l'abandonen, nogensmenys, en tost que es casen o tenen altra cosa a fer.

Un altre factor considerable que mou les dones cap a l'estudi és l'amor propi. Aquest representa per la dona una importància grandíssima. I això és ben concebible si pensem que la dona té en altri el centre de la seva activitat i que els jús que fem sobre ella tenen, de consegüent, en ço que li pertoca, una importància superior a la de la realitat.

No vull dir, nogensmenys, que els homes no puguin fer res de bo en la vida pràctica i les dones res de bo en l'ordre teòric. Però és ben

cert que inventar coses pràctiques, trobar la manera de millorar la vida d'éssers subjectes a joies i dolors, aporta una satisfacció íntima molt més gran a una dona que a un home. Plauen a l'home, ben altrament, les abstraccions, els raciocinis, les teories.

La dona, doncs, hauria d'encaminar la seva activitat cap a les arts o les professions intel·lectuals que poden facilitar el contacte directe amb el món vivent i les seves emocions, la medicina, l'agricultura, el comerç, per exemple, l'ensenyament sobretot i la literatura. La *medicina*, perquè gràcies a ella és oferta a la dona la possibilitat de fer bé, d'alleguerir els mals, d'augmentar la vida a l'entorn seu; l'*agricultura*, perquè exigeix cura i atenció i s'acosta en certa manera a la puericultura, a la qual la dona és destinada; l'*ensenyament*, perquè hi pot exercir lliurement i útil tots els seus instints intel·lectuals i morals; la *literatura*, finalment, perquè és l'única art abstracta que pugui tornar-se concreta, on sia possible fer autopsicologia, crear vida i vida immortal, i per la qual sia possible també continuar vivint així amb les nostres pròpies produccions com amb les de les persones propícies, esplaiar amb elles els nostres propis sentiments, revelar-los la deu de llurs joies, de llurs dolors. La dona que no escriu novel·les, les viu. Tota dona es crea éssers imaginaris als quals li agrada confiar-se. — J. E.

INFORMACIÓ

JOSEP PELLA I FORGAS. — Dia 10 d'octubre traspassà aquest benemèrit patrici, dedicat especialment d'ençà de la seva juvenesa als estudis de Dret i Història de Catalunya. Havia intervingut en política quan s'inicià el moviment autonomista, i el seu nom, que ja fa temps no el trobàvem en les cròniques quotidianes, ha romàs unit a la memòria dels començos del catalanisme. Un patriotisme sincer, un esperit d'investigador sagaç, un estil càlid i vibrant de romanticisme que s'equilibrava amb la claretad de seny i la segura visió de l'incert proposat, dibuixaven, en trets generals, el seu caràcter. Ha

deixat un nombre considerable d'obres, opuscles i conferències. Remarquem sobretot: «Los Fueros de Cataluña», fet en col·laboració amb En Coroleu, tan ben rebut de l'opinió que assolí una edició monumental; «Història de l'Empordà», documentada contribució a la formació completa de la Història catalana; «Llibertats i antics governs de Catalunya», que és sens dubte el millor estudi orgànic que existeix de la vida política del poble català, d'ençà de la formació del Principat fins avui en dia. Darrerament havia recopilat en un volum el Dret ara usual aquí, en les seves formes més corrents.

GUILLEM REINÉS I FONT. — A primeries d'octubre i en la plenitud de la seva vida i la seva activitat, morí a la ciutat de Mallorca l'arquitecte provincial i diocesà d'aquella illa, En Guillem Reinés. Havia fet a Barcelona els seus estudis i, en mig de l'efervescència nacionalista, va trobar l'ideal que inspiraria una ferma orientació a la seva tasca. S'interessava poderosament per l'estudi de l'arquitectura civil de Mallorca, que ell veia amb característiques precises en cada secció dins una certa unitat de conjunt, i li dedicava llargues hores de treball que pensava concretar en una obra concienzosa; i en les freqüents excursions i investigacions, que donaren per resultat la descoberta de noves manifestacions del passat artístic mallorquí, trobava confirmades les seves perspectives. Respectuós i enamorat de la gentilesa de la Ciutat vella, aquests respecte i amor l'animaren sempre en la seva obra discreta, a través d'inevitables caigudes i grans encerts. Per la Diputació, fou autor del nou Manicomi de Jesús, que destaca de l'obscura labor d'oficina. Com a tècnic diocesà secundà els plans del bisbe Campins: projectà i realitzà les reformes del monestir de Lluch i del Convent d'Inca, l'espaiosa sacristia de Sant Bernat de La Real, molt ben concebuda, i el nou temple, en construcció, de la parròquia de La Trinitat. El seu pensament sobre l'arquitectura tradicional mallorquina l'havia expressat, no fa gaire, en els seus estudis sobre l'*Escultura al Museu Diocesà* i sobre *El Palau de l'Almudaina*, i especialment en el seu *Programa per l'estudi de l'arquitectura civil de Mallorca*. Patriota, home d'iniciativa i de seny, lul·lista fervent, cooperador eficaç en tota obra de cultura, ha deixat un gran buid entre els amics que van bastint a Mallorca la futura ciutat de l'esperit.

JOSEP MORATÓ I GRAU. — Morí d'una mort digna, després d'una vida abnegada, el dia 16 d'octubre i a l'edat de 42 anys, víctima també de l'epidèmia gripal. Era nadiu de Girona i vingué, de jove, a Barcelona per a ingressar en la redacció de *La Veu de Catalunya*, aleshores fundada, de la qual era, en morir, redactor en cap. El seu daler de proselitisme resta palesat en fervoroses campanyes per la cultura integralment nacionalista i en nombroses conferències sobre història de Catalunya. Treballador infadigable, personalitat catalaníssima, assolí popular anomenada, com a escriptor, en el drama, la novel·la i la premsa. En la primera etapa de la seva activitat literària es trobà entre el temperament idíl·lic de les primeres manifestacions catalanes de la novel·la i el conte, i el naturalisme que vingué després; d'aquest en té la tècnica; d'aquell, la gerda primitivitat i bona part de les valoracions romàntiques; una concisió, ben catalana, i una fina sensibilitat cristianíssima acaben de caracteritzar la seva prosa d'*Arran del cingle* i *Els habitants de la lluna*. En aquesta excel·lent obreta s'inicia l'humorisme casolà que havia de donar color, després del drama *La jove*, al seu teatre: familiar i exemplar, natural, senzill, optimista, anecdòticament ciutadà. Esmement, entre altres, *El tresor*, *Les arrels* i les comèdies *La fortuna boja*, *La casa de toihom* i *Les petites coses*. Finalment, en el periodisme, superà el seu estil, fent-lo sever, personal, discretament entonat; dels seus articles a *La Veu*, en podríem treure puríssimes peces de gran elevació; col·laborà en molts altres periòdics, especialment *Cu-cuil* i *En Patufet*; i en la seva obreta pòstuma, *Com és fet un diari*, que acaba de publicar la col·lecció «Minerva», condensa cordialment tota la seva llarga experiència de periodista. En els últims anys es dedicà a la crítica teatral, on curava d'ésser veritable amb mirament i sincer, però no feridor. Home de bondats exquises, l'ha acompanyat en la seva mort l'estimació de tothom.

ESCOLA D'ALTS ESTUDIS COMERCIALS. — Aquesta Escola, que acaba de fundar-se, ha cursat la següent invitació:

«Es evident que la nostra indústria i el nostre comerç han travessat, durant els darrers anys, una avinentesa molt favorable i gairebé general. La nostra riquesa ha augmentat molt. Corre, però, dos perills: que, tot just finida la guerra, vingui la competència forastera i la

destrueixi, i (perill més greu encara) que, no sabent esmerçar-la bé, la destruïm nosaltres mateixos.

Si la pau ha de portar, com molts creuen, una ascensió en el nivell general de vida dels pobles, cal que aquests facin tot el necessari per a ésser-ne dignes. I massa sabut és que (salvades honroses excepcions) el nostre comerç no té empena ni fonaments, vola molt baix i té una organització molt feble i rutinària.

La Mancomunitat de Catalunya, convençuda que l'extensió de la cultura comercial és un element indispensable per a sortir d'aquest estat, resolgué, per acord de l'Assemblea de novembre de 1916, crear Escoles locals de Comerç en diverses ciutats i viles catalanes, i amb posterioritat, acordà també crear tot seguit una Escola d'Alts Estudis Comercials on poguessin formar-se els mestres de les futures Escoles locals i on a la vegada tots els comerciants i estudiosos del Comerç trobessin ocasió de profunditzar llurs coneixements generals o els de la branca especial a què es dediquen.

Les ensenyances de l'Escola es dividiran en cinc grups:

I. *Geografia, Etnologia i Colonització.* — II. *Estudi científic dels productes mercantils i de llurs transformacions.* — III. *Banca, Assegurances i Política financiera.* — IV. *Organització interior de les empreses mercantils.* — V. *Economia comercial i estudis derivats (Duanes, Tarifes de Transports, etc.).*

Tenint per base una sòlida preparació teòrica, indispensable en aquests casos, els estudis consistiran en una col·laboració constant de professors i alumnes per a descobrir en l'observació directa els problemes plantejats per la realitat, i cercar, amb ple coneixement de causa, les solucions més oportunes.

Per aquest motiu, l'Escola d'Alts Estudis Comercials mantindrà constant contacte amb el Comerç, i té la immodesta pretensió de convertir-se, arribada l'hora, en l'Institut de l'Autoeducació del Comerç Català. Dels comerciants, de llurs esforços, de llurs èxits i fallides, pendrem les nostres lliçons. Ells han de venir també a escoltar-les. Tots aquells qui, tenint ja un títol, vulguin perfeccionar llurs coneixements; tots aquells qui, sense altre títol que la pròpia experiència, vulguin estudiar a fons una o diverses de les matèries explicades, són coralmment convidats.

Més endavant, quan la relació entre l'Escola i el Comerç hagi es-

devingut una cosa plenament orgànica a base d'una estreta relació amb les entitats econòmiques; quan les primeres perfeccions assolides despertin en el nostre jovent més altes enyorances; quan per tot Catalunya hi hagi una munió de bons comerciants i un estol de bons mestres del Comerç, l'Escola es transformarà automàticament (si se n'ha sabut fer digna) en la Universitat Comercial de Catalunya, on tot desig de saber, tant en la ciència com en la tècnica del Comerç, trobi plena satisfacció.

Dirigint-se aquesta invitació a nuclis tan diferents (aspirants a professors de les Escoles locals de Comerç, professors mercantils i altres que vulguin perfeccionar llurs coneixements, i comerciants en general que vulguin especialitzar-se en alguna matèria), s'ha cregut convenient, abans d'obrir la matrícula, endreçar aquesta crida a tots els interessats, pregant-los que manifestin els desigs que l'anunci de l'Escola hagi despertat en ells, i la forma i condicions de temps en què podrien figurar com a alumnes.

La Direcció i la Secretaria estan instal·lades en l'edifici de la Universitat Industrial (Urgell, 187, 3.er pis). Per escrit seran contestades totes les consultes; i, un cop coneguda l'opinió dels qui més s'interessin per l'Escola, serà publicat el programa definitiu.

Barcelona, agost de 1918.»

Posteriorment, aquesta Escola ha publicat el seu interessantíssim

PROGRAMA

OBJECTES DE L'ESCOLA. — 1) Formar bons Professors per a les Escoles locals de Comerç creades i a crear per la Mancomunitat, així com per a altres institucions d'ensenyança comercial. 2) Facilitar als industrials i comerciants (principals i dependents), i a tots els estudiosos en general, l'especialització en qualsevol de les branques de les Ciències econòmico-comercials. 3) Donar a tothom un mitjà de perfeccionar seriosament i sistemàticament els coneixements pràctics sobre aquestes matèries.

ENSENYAMENTS. — Es dividiran en cinc Grups: I) *Geografia, Etnografia i Colonització*. II) *Estudi científic dels productes mercantils i de llurs transformacions*. III) *Organització interior de les empreses mercantils*. IV) *Dret mercantil; Duanes; Transports*. V) *Banca; Assegurances; Política financiera*. — Es donarà, demés, un Curset sobre *Teo-*

INFORMACIÓ

ria de l'Economia política i de la Política econòmica, i conferències sobre temes polític-econòmics d'actualitat. Es procurarà donar als alumnes la visió completa de cada matèria, però, sobretot, acostumar-los a treballs propis d'investigació sobre temes concrets. El contacte amb els problemes de la vida es mantindrà mitjançant excursions, visites, formació d'un Museu de Productes, Arxiu d'Economia, etc.

DURACIÓ DEL CURS. — De 1.er de novembre a 30 de juny.

CONDICIONS D'ADMISSIÓ. — Seran admesos en primer terme, i sense examen d'ingrés, els que presentin un Títol que sigui suficient garantia de preparació en la matèria especial de què es tracti. Els que no el presentin seran sostmesos pel Clastre a un examen sobre coneixements de Cultura general (Gramàtica, Aritmètica, Geografia, etcètera) i sobre els elements de les matèries que vulguin cursar. Demés hauran d'acreditar el coneixement de la llengua francesa, i tenir nocions d'una altra llengua a elecció de l'alumne.

DRETS D'ENTRADA I MATRÍCULA. — Tot alumne de l'Escola abonarà, en matricular-se, una quota d'entrada de 25 pessetes. Aquest pagament dóna dret a l'assistència a les lliçons d'un Grup i a les conferències públiques. Els alumnes que vulguin assistir a més d'un Grup, abonaran 10 pessetes, per dret d'assistència a cada Grup de més. Respecte dels Grups I i II, la Direcció, si les despeses ho exigeixen, podrà disposar el pagament d'una contribució especial de no més de 50 pessetes.

HORES DE CLASSE. — Les hores de classe seran de vuit a dos quarts d'onze del matí i de dos quarts de set a nou de la tarda. L'Horari va adjunt al Programa.

OBERTURA DE LA MATRÍCULA. — La Matrícula (que podrà també fer-se per escrit) estarà oberta fins el dia 18 de novembre a la Secretaria de l'Escola (Urgell, n.º 187, Edifici del Reilotge, 3.er pis) tots els dies feiners, de cinc a vuit de la tarda.

Durant les mateixes hores seran evacuades totes les consultes sobre organització de l'Escola, Matrícules, Programes, etc.

ORIENTACIÓ SOBRE LA MATÈRIA I FORMA DELS ENSENYAMENTS. GRUP I. — L'ensenyança de la Geografia durant el primer curs compendrà dos aspectes de la matèria: la *Geografia general* i la *Geografia regional*.

QVADERNS D'ESTVDI

En la Geografia general, ultra una part de Geografia matemàtica, s'estudiaran els fenòmens físics que tenen lloc a la superfície del planeta i les lleis que els regeixen.

En la Geografia regional s'estudiaran regions natural edels principals països, posant de manifest els nexes que s'estableixen entre l'ambient físic i els complicats fenòmens de Geografia humana.

En la Geografia general s'estudiaran les següents qüestions:

Història dels astres: teories sobre llur formació. — Història de la Terra (l'evolució geològica del nostre planeta). — Elements de Geofísica. — Estudi del clima i dels seus factors: la temperatura; la pressió atmosfèrica; el vent; la humitat de l'atmosfera; la pluja. — Tipus de temps. — Tipus de climes. — L'element líquid. — Estudi dels Oceans i Mars (temperatures; salinitat; moviments; etc.). Estudi dels llacs. Estudi dels rius. — El relleu del terreny. — Principis de topografia. Influència dels rius sobre el relleu. Influència de les roques sobre el modelat del terreny. Influència de les dislocacions sobre el relleu. El vulcanisme. Les seves causes i la seva influència sobre el relleu. L'evolució del relleu. Els fenòmens de glaciariisme. Llur influència sobre el relleu. Influència de l'acció còlica sobre el relleu. Influència del mar sobre les formes litorals. — Els factors de la repartició de plantes i animals. — Principis de Biogeografia. — Estudis dels principals sistemes de projeccions.

En la Geografia regional s'estudiarà, aquest any, ultra altres països, principalment l'Àfrica.

De cada país es considerarà la història geològica, el relleu, les regions naturals, el sistema hidrogràfic, la vegetació i produccions, i els diferents factors de Geografia humana.

EXERCICIS PRÀCTICS DEL Ier CURS

Els exercicis pràctics i treballs de seminari són el complement indispensable de les lliçons. Els principals exercicis (els uns orals, els altres manuals) consistiran en ço que segueix:

a) Desenrotllament oral de lliçons i temes especials. — b) Reproducció en gran de diagrames i detalls de mapes per a la formació de material il·lustratiu. — c) Esquematitzar fotografies d'aspectes característics de terrenys. — d) Modelar formes de diferents terrenys, il·lustrant cicles d'erosió i la història de certs paisatges típics. —

INFORMACIÓ

- e) Traçar les projeccions més conegudes i usuals, i exercicis d'interpretació de cartes topogràfiques. — f) Exercicis de planimetria. — g) Exercicis de fotografia destinats a facilitar el col·leccionament de documents geogràfics. — h) Exercicis d'extractar articles de revistes geogràfiques espanyoles i estrangeres, i de fer ressenyes de llibres. — i) Treballs d'investigació sobre alguna comarca de Catalunya o d'altres països presa en el seu conjunt com a unitat orgànica.

En el segon curs dels estudis es tractarà principalment de la Geografia econòmica i comercial, s'estudiaran les diferents races sota llurs diferents aspectes, i els problemes de la colonització.

El programa comprendrà ço que segueix:

Estudi de les principals matèries utilitzades en la indústria i que són objecte d'un comerç: el carbó, el ferro, el petroli, el cotó, la llana, el blat, etc., etc. — Estudi de les grans potències industrials i comercials. La força econòmica de cadascuna, l'exportació i importació, llurs relacions econòmiques amb Espanya, etc. — Les colònies europees i americanes. Llurs poblacions, produccions, vies de comunicació, etc.; llur explotació.

GRUP II. METALLS. — Propietats característiques: color; densitat; canvi d'estat; al·lotropia; magnetisme; conductibilitat; maleabilitat; ductilitat; elasticitat; tenacitat; duresa; estat natural. Classificació. — *Metalls pesats nobles*: Or. Platí. Argent. Mercuri. Minerals; propietats; explicacions; llocs de producció. — *Metalls pesats ordinaris*: Coure. Estany. Plom. Zinc. Antimoni. Bismut. Arsènic. Níquel. Minerals; propietats; aplicacions; llocs de producció. Ferro i acer. Minerals de ferro; llocs de producció. Ferro colat. Ferro pròpiament dit; propietats; varietats comercials; denominació comercial; aplicacions; llocs de producció. Acer: divisió; classificació dels acers ordinaris; acers especials; aplicacions; llocs de producció. — *Metalls lleugers*. Alumini. Magnesi. Minerals; propietats; aplicacions; llocs de producció. — *Aliatges o lligues*. Definició. Propietats. Lligues més importants: lligues d'or; lligues de platí; lligues d'argent; lligues de coure (bronzes ordinaris; bronzes especials; llautons ordinaris; llautons especials); lligues d'estany (estany i plom; estany i antimoni); lligues de níquel (*pac-fong* o *neusilber*: ferro-níquel); lligues d'alumini (bronzes d'alumini; *magnali*; *zimali*; ferro-aluminat; metall Hèrcules); lligues de plom, estany i antimoni (soldadura; per a caràcters d'impresió); lligues fu-

sibles; amalgames. — *Protecció dels metalls.* Protecció per altres metalls; protecció per pintures; protecció per esmalts..

PEDRES PRECILOSES. — Concepte general. Estudi de les més importants. Diamant: varietats; talla; aplicacions; llocs on es troben; centres de comerç. Robins i safirs. Maragda. Topazis. Granats. Opals. Quars cristal·litzat. Calcedònia i les seves varietats. Turqueses. *Pedres precioses artificials.*

MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ D'ORIGEN MINERAL. — Classificació. — *Pedres per a construcció pràpiament dita.* Calissa ordinària. Granits: varietats; aplicacions; llocs on es troba. Pòrfirs. Traquita. Laves. Basalt. Quars. Arenisques. Pedres de molí. Pissarres; aplicacions, llocs on es troben. — *Pedres per a l'ornamentació.* Espuma de mar. Serpentina. Esteatita (sabonet). Malaquita. Lazulita. Alabastre. Jaspí. Marbre: varietats; aplicacions; llocs on es troba. — *Pedres artificials.* Materials de terra cuita. Materials hidràulics. Materials de vidre. — *Terres o materials de lliga.* Argila: varietats; llocs on es troba. Sorres: aplicacions. Calç: calçs ordinàries: varietats; aplicacions; conservació. Calçs hidràuliques: divisió; aplicacions; conservació. Llocs de producció d'unes i altres. Cements: origen; varietats; conservació; aplicacions; llocs de producció. Morters: varietats. Guix: varietats; estuc; aplicacions; conservació; llocs on es troba. — *Pedres d'esmolar i de polimentar.* Esmeril. Carborúndum. Pedra tosca. Trípol. Creta: aplicacions; llocs on es troba. Hematites roja: aplicacions. Pota d'estany. — *Pedres per a usos especials.* Pedra litogràfica. Pedra de toc. Talc. Mica. Amiant: aplicacions; llocs on es troba. Carbó de retorta: aplicacions.

CERÀMICA. — Classificació. — *Pastes compactes.* Porcellana. Gres: varietats; aplicacions; llocs de producció. — *Pastes poroses.* Faiança fina; faiança ordinària. — *Terrissa:* varietats; llocs de producció. — *Material refractari.* Esmaltat i decoració de la ceràmica.

VIDRIERIA. — Vidres. Propietats. Classificació. — *Vidres a base de silicat sòdico-càlcic:* vidre verd ordinari: vidre de vidrieres i de miralls; vidre blanc ordinari. — *Vidres a base de silicat potàssico-càlcic:* vidre de Bohèmia; crown-glass. — *Vidres a base de silicat potàssico-plúmbic o cristalls:* cristall ordinari; mig cristall; flint-glass; Strass; esmalt. — *Vidres i cristalls especials:* vidre armat; vidre dur o trempat; vidres de rellotge; vidre desvitrificat; llana de vidre;

INFORMACIÓ

vidre de quars; vidre soluble. — Acabat del vidre. Talla, biselat, desllustrat i gravat del vidre. Decoració del vidre: vidres tenyits; vidres pintats; vidres nacrats. Llocs de producció de vidres i cristalls.

PRODUCTES QUÍMICS INORGÀNICS I PRIMERES MATÈRIES PER A LLUR FABRICACIÓ. — Àcid fluorhídric. Clor; clorur sòdic. Àcid clorhídric. Sofre: aplicacions; llocs on es troba. Àcid sulfhídric; anhídrid sulfurós; àcid sulfúric; àcid sulfúric fumant. Nitrat sòdic: aplicacions; llocs on es troba. Àcid nítric. Fòsfor: anhídrid fosfòric; àcid fosfòric. Àcid arseniós. Àcid bòric. Anhídrid carbònic. Aigua oxigenada; ozon. — Carbonat sòdic; bicarbonat sòdic; sosa càustica. Sulfat sòdic. Sulfit sòdic. Hiposulfit sòdic. Bòrax. — Carbonat potàssic; potassa càustica. Clorat potàssic. Bicromat potàssic. Ferro i ferricianur potàssics. Cianur potàssic. — Amoníac; clorur amònic. — Calç viva. Clorur de calç (pols de gas); aigua lavel; aigua Labarraque. Carbur de calç. — Òxid de magnesi. — Sulfat d'alumini. Alums: alum de potassi; alum d'amoni; alum de crom. — Vidriols: vidriol de coure; vidriol de ferro; vidriol de zinc.

ADOBES QUÍMICS. — Classificació. — *Adobs nitrogenats*: nitrats sòdic i potàssic; sulfat amònic; nitrat càlcic; cianamida càlcica; nitrogen orgànic. — *Adobs fosfatats*: fosfats naturals; llocs on es troben; fosfats d'ossos. Superfosfats de calç: preparació, retrogradació; conservació. Fosfats precipitats. Escòries de desfosforació. Falsificació dels adobs fosfatats. — *Adobs potàssics*: origen; principals minerals potàssics; clorur potàssic; sulfat potàssic. — *Adobs càlcics*: calç; margues; guix. — *Adobs mixtos naturals*. Guano: llocs on es troba. Guano artificial. — *Adobs intencius o especials*.

COLORS MINERALS. — *Colors blanques*: blanc de barita; blanc de plom o cerussa; blanc de zinc. — *Colors grogues*: ocres grocs; groc de crom; groc de zinc; groc de Nàpols; groc de barita; groc de cadmi. — *Colors roges*: ocres roigs; cinabri; mini. — *Colors verdes*: terra verda de Verona; verd muntanya; verd Brunswic; verd de Schweinfurt; verd crom; verd zinc. — *Colors blaves*: blau muntanya; blau ultramar; blau de Prússia o de Berlín; blau d'esmalt; blau de cobalt o de Thenard. — *Colors violeta*: violeta de manganès; violeta de cobalt; púrpura de Cassius. — *Colors marrons*: terra de Siena; terra d'ombra; marró manganès. — *Colors negres*: negre de marfil;

fum d'estampa. — *Colors de bronze.* — *Llapis de materials minerals:* llapis de grafit; llapis d'estibina; llapis d'ampelita gràfica; llapis Paris; llapis de creta; llapis de guix; llapis de colors.

COMBUSTIBLES. — Combustió. Poder calorífic. Classificació dels combustibles. — *Combustibles sòlids naturals.* Llenya: composició; potència calorífica; classes de llenya; aplicacions. Turba: propietats; aplicacions; llocs de producció. Lignit: varietats; aplicació; producció. Hules: propietats; poder calorífic; classificació; noms comercials; conservació; aplicacions; llocs de producció. Antracita: propietats; aplicacions; llocs de producció. Betums fòssils: asfalt, ozoquerita; quitrà mineral. Aplicacions; llocs on es troben. — *Combustibles sòlids artificials.* Carbó vegetal: preparació; propietats; classes; aplicacions. Coc: propietats; varietats; aplicacions. Aglomerats: de residus vegetals; de carbons vegetals; de carbó de pedra. Aplicacions. — *Combustibles líquids naturals.* Petrolis: dipòsits de petroli; composició dels petrolis; varietats. Propietats dels petrolis bruts. Destil·lació fraccionada; productes de la destil·lació i llur tractament. Principals productes obtinguts dels petrolis; composició química dels més importants (rigolèn, essència de petroli, petroli refinat, parafina, vaselina). Poder calorífic. — *Combustibles líquids artificials.* Alcohols metílic i etílic; alcohol desnaturalitzat. Benzol. Creosota. Oli d'esquistos. — *Combustibles gasosos naturals.* Vapors de petroli. — *Combustibles gasosos artificials.* Gas ordinari; gas de gasògens; gas a l'aire; gas a l'aigua; gas mixt. Acetilèn. Gas d'alts forns. Gas dels forns de coc. Hidrogen. — *Productes secundaris hidrocarburs derivats dels combustibles sòlids.* Quitrà vegetal: varietats; derivats principals; llocs de producció. Quitrans dels carbons minerals: quitrà de turba, lignit, boghead, esquistos i derivats més importants; quitrà d'hulla i els seus derivats.

FUSTA. — Definició. Estructura. Composició química. Propietats. Influència del medi exterior sobre les propietats de la fusta. Vici i defectes. Malalties. Conservació. Foimes comercials. Cubicació. Classificacions. *Fustes toves:* àlber, carolina, salze, bedoll, vern, tell, castanyer d'Índies. — *Fustes dures:* alzina, alzina surera, roure, faig, castanyer, freixe, om, *quebracho*, acàcia, plàtan, grèvol, llorer. *Fustes resinoses:* pi amb les seves varietats, avet, alers, sequoia, eucaliptus. — *Fustes fines o d'ebenisteria.* Divisió. *Fustes fines indi-*

INFORMACIÓ

genes: boix, olivera, noguera, teix, cedre, xiprer, ginebró, oró i altres. *Fustes fines exòtiques*: caoba, tec, banús, palissandre, *palo santo* o guaiac, narra, sàndal, caryes, pitchpin i altres. — *Fustes artificials* i coloració de les fustes. Principals punts de producció de fustes. — *Suro*. Propietats; composició química, aplicacions; llocs de producció.

Les ensenyances alternaran des del primer moment amb PRÀCTIQUES DE LABORATORI: Reaccions característiques dels metalls. Reaccions característiques dels metal·loides i dels àcids. Marxa analítica. Anàlisi quantitativ. Balances. Determinació de la humitat. Determinació de l'aigua. Determinació de les cendres. Determinació dels pes específic dels líquids mitjançant la balança; de la balança de Mohr Westphal i dels areòmetres. Volumetria. Preparació de líquids normals. Acidimetria i alcalimetria. Assaig d'algunes de les substàncies que s'han estudiat.

GRUP III. ORGANITZACIÓ COMPTABLE. — Significació i funcionament de cada un dels comptes fonamentals. Principis que regeixen la formació de l'Inventari i del Balanç. Determinació del benefici o de la pèrdua obtinguda en un exercici de comptabilitat. — Problemes que ha d'intentar resoldre tot sistema de comptabilitat. Estudi dels principals sistemes (partida doble; logismogràfic; sistema anomenat *americà*; de fulles mòbils i fixxes; sistema centralitzador o de diaris múltiples; etc). — Concepte comptable de les rendes, anualitats, imposicions, amortitzacions i reserves, i determinació de les fórmules matemàtiques que resolen les principals combinacions que en la pràctica poden presentar-se.

ESTUDIS AUXILIARS DE L'ORGANITZACIÓ COMPTABLE. — Procediments i principis utilitzats en la formació de les estadístiques de caràcter comercial. Coneixement de les estadístiques comercials, nacionals i estrangeres més importants. Regles generals per a la interpretació de les estadístiques comercials. — Construcció pel comerciant mateix d'estadístiques particulars referents a la marxa interior de la pròpia empresa. Organització especial i pràctica per a facilitar la recepció, expedició i arxiu dels documents i correspondència mercantil.

ORGANITZACIÓ D'EMPRESSES COMERCIALS. — Principis fonamentals que cal tenir en compte en fundar una empresa; formes que aquesta

pot adoptar i llur influència en l'actuació interior de l'empresa. Empreses de caràcter comercial i empreses de caràcter industrial. — Divisió general de serveis en una empresa comercial. Direcció. Servei comercial. Servei comptable. Organització especial del servei comercial tenint present la naturalesa i operacions de l'empresa. Subdivisions generals del servei comercial. — Secció de compres. Organització interior de la mateixa en relació a les funcions pròpies d'aquesta secció (determinació de les compres a efectuar; execució de les compres projectades; inspecció i comprovació de les ja efectuades; etc.). Subdivisió de serveis. — Secció de vendes. Organització especial d'aquesta secció tenint en compte les seves funcions (recepció, ordenació i execució de comandes; comandes pendents; estudis per a estimular la venda general o de determinats articles; etc.). Condicions i organització especial del personal. — Secció de correspondència. Principis en què ha de basar-se la correspondència mercantil. Organització de les seccions de vendes per correspondència i de publicitat. — Organització del servei de comptabilitat, i les seves relacions amb els altres serveis de l'empresa. Estudi dels elements que, en les empreses comercials, concorren a la formació del preu de cost. Organització comptable per a determinar, en les empreses comercials, el preu de cost i el preu de venda.

TÈCNICA DELS NEGOCIS. — Condicions generals relatives a la qualitat, preu, pagament i remesa, en la compra-venda dels productes comercials. Documents en què aquestes condicions s'especifiquen. — Significació de les clàusules o fórmules més usades referents a la compra-venda, transport i assegurança de les mercaderies; càlcul de l'import que a dites clàusules correspon, i documents en què consten. — Formes generals de contractació, corresponents a les diferents operacions que sobre les mercaderies poden efectuar-se (al comptat, a termini, amb prima, etc.). — Estudi de les formes generals usades per a efectuar el reemborsament, ja directament, ja mitjançant una casa de banca. Operacions de Banca i Borsa a què donen lloc les diferents formes d'efectuar el reemborsament.

Aquesta explicació alternarà amb la resolució de demostracions i casos pràctics, i treballs personals dels alumnes.

Acabada l'explicació es procedirà a planejar i resoldre pràcticament l'organització de diferents tipus d'empreses comercials. Es dis-

cutiran en comú els procediments més adequats al cas proposat, i s'executaran els treballs corresponents, amb tota minuciositat de detalls.

En el segon curs continuarà l'estudi de les matèries del primer desenrotllant els alumnes la hipòtesi d'una gran casa de comerç, i establint per via d'assaig relacions amb el mercat mundial. Després s'aplicaran els resultats de l'estudi als problemes, sovint més complicats, de l'organització de les empreses industrials.

GRUP IV. I) DRET MERCANTIL. — Estructura del vigent Codi de Comerç espanyol, i modificacions que s'imposen. — Deficiències en punt a contractes i institucions no esmentades en el dit Codi, i preceptes que allí són fora de lloc.

Dels actes de comerç. Comerciants i llurs obligacions. Comissionistes, factors i dependents. Dels agents intermediaris del comerç. Agents col·legiats de Canvi i Borsa. Corredors col·legiats de comerç. Corredors col·legiats intèrprets de vaixells. De les persones que fan el comerç marítim (propietaris dels vaixells, capitans, pilots, etc.). Del Registre mercantil. Llibres i comptabilitat del comerciant. Tribunals de comerç. — Disposicions generals sobre els contractes de comerç. Contracte de societat mercantil. Companyies collectives. Companyies comanditàries. Companyies anònimes. Regles especials de les companyies de crèdit. Bancs d'emissió i descompte. Companyies de ferrocarrils. Els magatzems generals de dipòsit. Companyies i bancs de crèdit territorial. Bancs i societats agrícoles. De les societats dites accidentals. Terme, dissolució, liquidació i partició de les societats. — Prescripció d'accions. — Contractes de compra-venda mercantil. De la permuta. Borses i llurs operacions. Altres llocs de contractació. — Fires, mercats, tendes. Contracte de transport terrestre. Contracte de noliejament. Contracte de préstec mercantil. Del préstec a l'engròs en el comerç marítim. Del dipòsit mercantil. Afiançament mercantil. Diferents classes del contracte d'assegurances. Assegurances marítimes. Contracte de canvi i documents amb què s'efectua. La lletra de canvi. — Formes, termes i venciments. Obligacions de les persones que intervenen en la lletra de canvi. Endossament de les lletres. Presentació i acceptació. Aval. Pagament. Protestos. Intervenció en l'acceptació i pagament. Recanvi i ressaca, Lliurança. — Pagaré. — Xec. — Cartes-ordres de crèdit. Contracte

de compte corrent. Dels riscos i accidents del comerç marítim. Avaries, arribades i naufragis. — Suspensió de pagaments. Fallides comercials. — Lleis especials i complementàries. Hipoteca naval. Propietat industrial, etc.

L'explicació alternarà amb exercicis d'interpretació de les disposicions del Codi de Comerç en vista de casos pràctics. S'iniciarà l'estudi de la redacció de documents jurídic-mercantils (contractes, constitució de societats, etc., etc.).

En el segon curs seran plantejats en tota llur plenitud tots els problemes jurídic-privats de la vida dels industrials i comerciants.

II) COMUNICACIONS I TRANSPORTS. — Transports de persones, de béns i de notícies. El desenrotllament dels transports, i els fets econòmics a què dóna lloc. Els mitjans de comunicació i la producció. Influència sobre el repartiment de la riquesa i els consums. Llurs relacions amb la política duanera. — *El tràfec marítim*. La navegació i l'Economia. Els progressos econòmics de la navegació i llurs conseqüències. — *Política de la navegació*. a) Les construccions navals: condicions econòmiques. Els vaixells de ferro, d'acer, de fusta i les noves construccions de ciment armat, tècnicament i econòmicament considerats. — b) Explotació dels serveis marítims. Les despeses d'exercici: amortització i reparacions; premi de l'assegurança; salaris de la tripulació; despeses de combustible i altres materials; taxes marítimes; despeses de les parades en els ports. — Els nòlits. Els mercats de nòlits: influències a què estan subjectes. Els *ship-brokers*. — La tendència dels nòlits a acostar-se al cost de producció del servei. — Classificació dels nòlits per la classe d'objectes que es transporten. — *Freight rings*. — Els ports: llur política judicial i administrativa. — Sistemes d'exercici: extensiu i intensiu. — Principis que poden ésser aplicats en cada cas. — El proteccionisme marítim: lleugera indicació de les formes antigues. — El proteccionisme marítim modern: primes a la construcció i a la navegació; subvencions a assenyalades línies; exempcions del pagament de drets de duanes pel material de construcció; préstecs governatius a les drassanes. — Estudi crític de tots aquests sistemes.

Transports per ferrocarril. — Obstacles i facilitats per al moviment. — Aprofitament de condicions naturals aventatjoses. — Condicions del material; la força de tracció; la velocitat. — La *distància*

virtual: fórmula antiga i fórmula de Mutzner. — Determinació del preu de cost en els transports ferroviaris: despeses d'establiment; despeses i coeficient d'exploatació. — Política de la construcció: sistema de l'economia pública i sistema de l'economia privada. Sistema mixt de les subvencions i diferents formes en què s'aplica. — El concepte del domini públic. — L'establiment de les línies. — Formació del capital; la concessió; classificació de les vies; declaració d'utilitat pública; expropiacions; indemnitzacions. — Política de l'exploatació. — Els principis d'administració ferroviària. — Especial consideració de la mena d'aplicació dels principis de la taxa i de l'econòmic-privat o industrial. — Formació de les tarifes ferroviàries segons el principi econòmic públic o el privat. — Principis fonamentals de la formació de les tarifes. — Elements que formen la part fixa i la part variable de les tarifes. — Els *barèmes*. — Les tarifes per estacions. — Diferents classes de tarifes. — Nomenclatura. — Compilacions. — Tarifes escalonades. — Abonaments: reemborsaments i rebaixes. — Efectes de les tarifes ferroviàries sobre el tràfic. — Tarifes més convenients per al comerç d'importació, exportació o trànsit. — Les dites *tarifes de penetració*. — Tarifes diferencials: llurs classes. — Taxes accessòries.

III) DUANES I POLÍTICA MERCANTIL. — *Teoria del comerç internacional*. — Doctrina dels costos comparatius: crítica de Benini, d'Ashley i Lexis. — El complement de la teoria en el principi de la utilitat comparada. — Influència de les diferències en els tipus dels salaris sobre els costos comparatius. — Efectes de la pressió tributària. — Influència dels transports: objeccions de Sidgwick. — La teoria de Mill i els seus contradictors (Cournot, Shadwell, Macleod, Hobson, etc.). — Les *condicions* de Marshall i Pantaleoni. — L'equilibre estable i l'instable de la valor internacional. — Influència de la pressió tributària.

La política aranzelària. — Els seus efectes. — El tipus lliure-canvista; fonaments en el dret natural (Bastiat) i en el principi de la llibertat natural (Smith). — L'escola clàssica del lliure-canvi (Torrens, Ricardo, Mill, etc.). — L'aspecte liberalista de l'escola històrica. — Crítica del sistema i singularment del principi de la divisió territorial del treball. — El tipus proteccionista. — Els arguments de l'escola històrica: Frederic List i son *Sistema nacional d'Economia*

politica. — Doctrina de la *Protection to Young Industries.* — Els arguments capitals de l'escola proteccionista intransigent: especial consideració de l'opinió dels *Kathederagrari* (Wagner i Oldenberg) i dels *Hungerlöhne.* — Les doctrines de la *Selfsufficieny* i de la *Welt-politik.*

L'Aranzel. — Les seves classes. — Tècnica de l'Aranzel: drets, categories, tarifes, rúbriques. — Compilació i ordenament de les tarifes. — El repertori.

Els drets de duanes. — Classificació. — Formes de percepció: *ad-valorem* i *ad-especiem.* — El dret de prelatió o d'aprehensió. — El decret-llei del cademat. — *Els factors que cal tenir en compte per a calcular els drets de duanes.* — L'ur mesura i duració. — Repercussió i incidència d'aquests drets. — Qui els suporta, finalment?

Els drawbacks. — Bons d'exportació. — Importació temporal i reexportació; exportació temporal i reimportació. — Suspensió condicional de drets. — Magatzems generals de dipòsit. — Zones, ports i punts o dipòsits francs. — Explicació i crítica de cada una d'aquestes institucions. — Drets diferencials i preferencials de duanes. — Drets de represàlia i de retorsió. — Les prohibicions duaneres i llur varietat. — El *dumping*: diverses maneres d'aplicació i exemples. — Lleis i mesures *anti-dumping.* — Els recàrrecs compensadors i la reacció de forma automàtica.

Les convencions comercials. — Tractats, convenis, *modus-vivendi* i acords. — Regles generals sobre la negociació, ratificació, aplicació i interpretació. — Matèria econòmica i matèria jurídica de les convencions comercials. — Les convencions comercials com a instruments de la política aranzelària. — Condicions necessàries per a aconseguir la utilitat màxima dels tractats. — La clàusula de «la nació més afavorida»: discussió sobre la conveniència de suprimir-la. — La ruptura violenta dels tractats comercials, i els seus efectes.

Les explicacions de la 2.ª i 3.ª part del grup es faran, tant com sigui possible, subjectant-se al mètode geomètric i a les demostracions matemàtiques.

Els deixebles formaran resums de les conferències i prepararan treballs sobre problemes concrets, trets de la vida comercial, que després es discutiran entre tota la classe. Aquests treballs i la formació de fitxes biogràfiques serviran de preparació als treballs de Se-

minari, que seran objecte del segon curs en el qual es profunditzaran els mateixos estudis i es completaran amb l'estudi analític de la política econòmica dels principals països.

GRUP V. I) PROLEGÒMENS. — Moneda, Banca, Assegurances. — Posició d'aquestes matèries en la Ciència econòmica. — Pla dels dos cursos. — Divisió en tres parts del primer. — Mètode d'investigació. — Observació dels fets. — Formació de conceptes i de teories.

II) MONEDA. — *a*) Monedes d'Espanya. Encunyacions d'argent. Encunyacions i reserves d'or. Sistema monetari espanyol. Estudi sobre els antics sistemes monetaris nacionals. Subsistència d'antigues unitats. Monedes intruses, revolucionàries i estrangeres. Monedes catalanes. Vicissituds del marc d'argent. — *b*) Sistema monetari de la Unió llatina. Causes de la seva formació i com és que no hi ha entrat Espanya. Relació amb el sistema espanyol. Clàusula de liquidació. Altres sistemes semblants al de la Unió llatina. — *c*) Sistemes europeus, colonials i americans. La lliura, el marc, la corona i el peso. L'argent en els sistemes asiàtics. — *d*) Par de la moneda i el seu preu en or. Relacions amb el canvi internacional. Gold point. Relació de la moneda amb els preus. Tendència al patró únic. Producció de metalls preciosos. Tesaurització. Crisi. Resum.

III) BANCA. — Aspectes dels fets observats en el primer curs. — Divisió en tres parts: bancs, operacions, institucions socials. — Ullada general.

A. *Bancs*. — *a*) Bancs comercials. Taula de canvi i comuns dipòsits. Estudi del Banc de Barcelona. Altres bancs de Catalunya. Banca comercial d'Espanya. — *b*) Bancs industrials i de finances. Vicissituds de la Societat Catalana General de Crèdit. Banc Hispano-Colonial. Associació de Banquers de Barcelona. Altres bancs espanyols. Darreres creacions per a la mobilització de subvencions ferroviàries. — *c*) Banc de Sant Carles. Banc d'Espanya fins al Decret de 1874. Recollida de la circulació fiduciària anterior. Renovació del privilegi. Estat actual. — *d*) Sistema del Banc d'Anglaterra. Departament de banc i departament d'emissió. Funció del descompte. Banc de Franca. Sistema de l'Imperi alemany. Tresor de guerra. Experiència dels sistemes durant la guerra. — *e*) Reforma bancària de W. Wilson. Tresoreria federal. Experiències en cas de guerra. — *f*) Funció de l'Estat en cada un dels sistemes estudiats. Circulació

fiduciària. Recurs tributari. Utilització en cas de guerra. Influència dels bancs en la societat present.

B. *Organització i operacions bancàries.* — *a)* Organització d'un banc: anònima, col·lectiva, personal. Seccions. Mecanisme intern. — *b)* Comptes corrents. Sistema hamburguès. Comptes de crèdit. Funció del xec en l'economia del canvi. — *c)* Funcions de Tresoreria. Banc d'Espanya. Banc Hispano-Colonial. Emissions de valors. — *d)* Valors mobiliaris. La guerra i l'augment de valors. Influència de l'augment en els preus. Com instruments del crèdit i de canvi. Intervenció de l'Estat. Emprèstits. Conversions. Taules. — *e)* Borses de contractació de valors. Mercats a terme. Mercats al comptat. Dobles. Crisi al començar la guerra. Cambres de compensació. La de Barcelona.

C. *Institucions de crèdit de caràcter predominantment social.* — *a)* Mobilització de la propietat. Crèdit hipotecari. Sistema espanyol. Cadastre alemany. Acta Torrens. — *b)* Pòsits. Kredit und Vorschussvereine, de Schultze - Delitzsch. Darlehnskassen-vereine. Crèdit rural a França i Anglaterra. Sindicats agrícoles catalans. — *c)* Caixa de Crèdit comunal. Com s'ha anat formant. — *d)* Banques d'Estalvi i Monts de Pietat.

D. *Institucions de crèdit.* — Instruments de crèdit. — Creacions i representacions de crèdit. — Mobilització de forces econòmiques pel crèdit. — Resum.

IV) *ASSEGURANCES.* — *a)* Llei espanyola d'assegurances. — *b)* Precedents històrics de l'assegurança vida. Tontines. Chatelusianes. Assegurances vida. Organització. Banc Vitalici d'Espanya. — *c)* Taules de Mortalitat de les Companyies franceses. — *d)* Treballs per a la formació d'unes taules de mortalitat espanyoles. — *e)* Assegurances contra el risc d'incendi. Organització. Societat Catalana d'Assegurances contra Incendis. — *f)* Altres assegurances: transports terrestres i marítims. Llibre del Consulat de Mar. Assegurança de guerra. Pedregada i collites. Bestiar. Furt. Vidres. Accidents i malalties. — *g)* Assegurances obreres a Alemanya. Reforma de Lloyd Georges. França i Itàlia. Institut Nacional de Previsió. Preparació de les assegurances obreres a Espanya. — *h)* Associació de riscos. Assegurances de coses i de persones. Reassegurs. Funció de l'Estat. Lluita contra l'adversitat. Resum.

En la primera meitat els deixebles treballaran en pràctiques de seminari: lectura de textos, recensió de llibres, maneig de taules, bibliografies, plans de treballs, monografies. — En la segona meitat explicació oral pel professor i redacció del programa pels deixebles.

Tot el primer curs queda disposat per a l'exposició dels fets. En el segon curs s'investigaran els principis que dels fets s'indueixen. En cada una de les tres branques es procedirà a una investigació científica tocant a un punt concret, per a donar lloc a la més completa aplicació dels mètodes elaborats.

CURSET DE «TEORIA DE L'ECONOMIA POLÍTICA I DE LA POLÍTICA ECONÒMICA». — L'economia pura. Els conceptes *entrada, renda, capital, riquesa, patrimoni, prosperitat*, aplicats als individus i a les col·lectivitats. Deficiències de la Ciència econòmica pura. Influències dels factors psicològics, ètics, jurídics, polítics i socials, en la vida econòmica. Contingut i orientació d'una Ciència que vulgui abraçar els problemes en llur integritat. La qüestió dels mètodes. Estudis de conjunt i estudis isolats. Construcció científica de la Política econòmica.

Posició de l'home en front del problema de sa prosperitat en un règim de divisió del treball. Els fenòmens de l'intercanvi: Utilitat marginal, valor, cost de producció. El valor en canvi i les lleis de la distribució de la riquesa. Diferència entre els conceptes *riquesa i valor* en la teoria i en la política econòmica. Causes, formes i conseqüències de l'augment d'una i altra. Influència de la distribució sobre la producció. Relació entre una i altra en el règim capitalista.

Divisió i combinació social i industrial del treball. Remuneració mútua dels serveis dels que hi intervenen: Renda de la terra, interès del capital, salari i benefici d'empresari. Naturalesa i formes de cadascuna d'aquestes menes d'entrada. Explicació de les teories de la renda diferencial de la terra, del fons dels salaris, de la major productivitat dels processos productius llargs i de la inexistència d'un veritable profit d'empresari.

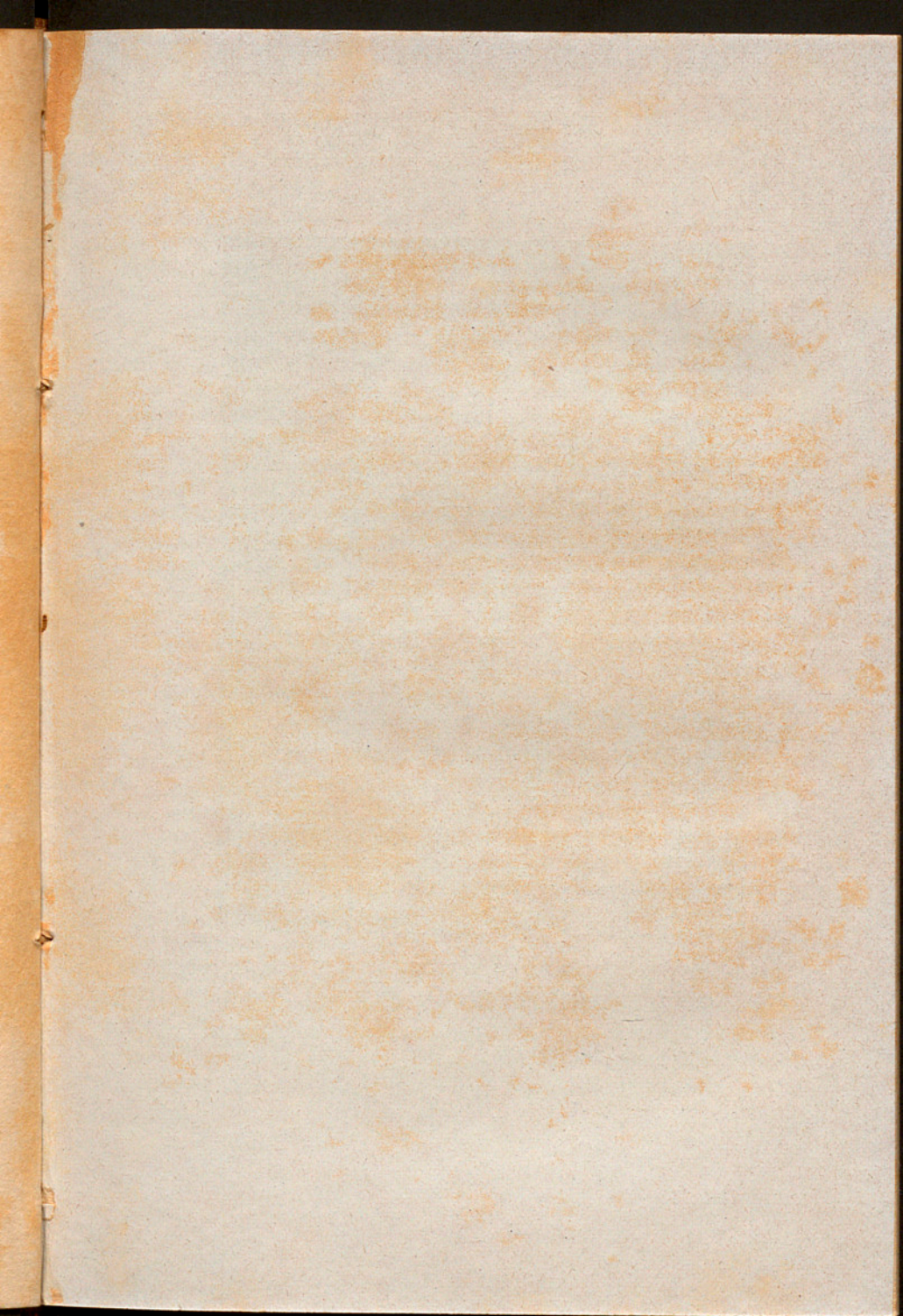
El problema dels preus en relació amb tots els anteriors. El preu en relació amb la moneda. Estudi especial de la teoria quantitativa. Altres factors que determinen els preus: l'aprofitament de condicions naturals, perfeccionament tècnic i organització de la producció; l'acumulació de capital i les variacions en les necessitats humanes;

l'encariment dels productes agrícoles a causa de l'augment de població; organització del transport i aplicació del crèdit.

La producció dins del règim capitalista. Interès col·lectiu i interès individual del productor. Combinació i contraposició. Producció. L'interès dels empresaris i dels obrers en l'augment de la quantitat de la producció. Distinció entre l'interès d'un Grup i el de tota la classe. Les crisis econòmiques.

Els organismes principals de la vida econòmica particular. La família i l'empresa. La petita i la gran empresa. Condicions de viabilitat. Pas de l'una a l'altra. Sobrevivència de formes antigues. Evolució jurídica de l'empresa cap a la impersonalització. Les combinacions d'empreses amb finalitat tècnica o monopolista. El cooperatisme.

Les explicacions alternaran amb exercicis pràctics que començaran amb la lectura de textos escollits i es completaran amb la discussió i elaboració en comú de les principals teories. En el segon Curs s'aplicaran aquestes a desenrotllar els fonaments científics de la política econòmica.

ALOIS RIEHL